
STRATEŠKI PLAN RAZVOJA RURALNIH ZAJEDNICA ZALEĐA ŠIBENSKO-KNINSKE I ZADARSKE ŽUPANIJE

DRNIŠ, 2010.

“Ovaj strateški plan nastao je uz financijsku potporu Europske Unije i Francuskog veleposlanstva. Za sadržaj strateškog plana je odgovorna Organizacija za građanske inicijative i ni u kom se slučaju strateški plan ne može uzeti u obzir kao stav Europske Unije”.

UVOD

Ovaj strateški plan razvoja ruralnih zajednica zaleđa županija Šibensko-kninske i Zadarske nastao je u sklopu projekta „SUVEZ – uključivanje žena u održivi razvoj ratom pogođenih područja“ kojeg provodi Organizacija za građanske inicijative u partnerstvu s udrugom „Žena“ iz Drniša, a u okviru programa potpore European Instrument for Democracy and Human Rights (EIDHR) Europske komisije u trajanju od 1.12. 2009. do 1.12.2010.

Svrha projekta se bazira na poboljšanju položaja žene u tradicionalnim ruralnim sredinama zaleđa Šibensko-kninske i Zadarske županije te njihovom aktivnom sudjelovanju i doprinosu održivom razvoju sredina u kojima se još uvijek osjećaju posljedice rata.

Glavni cilj projekta je održivi razvoj potpomognutih područja kroz aktivno uključivanje žena u procese miroljubivog usklađivanja skupnih interesa.

Specifični ciljevi projekta su :

- Kreiranje održivog partnerstva udruga žena i inicijativa u sklopu razvitka ratom pogođenih područja zaleđa Šibensko-kninske i Zadarske županije
- Postizanje gospodarske nezavisnosti marginaliziranih skupina putem poticanja ženskog i socijalnog poduzetništva

Plan je izradila Radna skupina koji su sačinjavali predstavnici udruga, institucija i ustanova sa područja zaleđa Šibensko-kninske i Zadarske županije (Drniš, Knin, Benkovac, Galovac, Kistanje) te iz županijskih središta Zadra i Šibenika. Članovi/ce radne skupine:

Sandra Burić	Renata Čirjak
Vlatka Duilo	Ružica Karanović
Vedrana Kevrić	Jelena Medić
Milena Perčin	Marina Pintur
Gordana Rezić	Danijela Zoričić
Petar Tomić	

Radna skupina počela je sa radom u svibnju 2010. analizirajući postojeće stanje što je ukazalo na ključna pitanja koja je trebalo podrobno raspraviti, a što je učinjeno na ukupno četiri radionice koje su trajale do listopada 2010. Analizirajući čimbenike koje možemo smatrati odgovornima za trenutnu situaciju, došlo se do opće slike područja ali i vizije kakvu socijalnu sliku zaleđa želimo imati u budućnosti.

U okviru Strateškog plana utvrđeni su ciljevi i prioriteti koje treba doseći da bi se problemi neutralizirali.

Na kraju su predložene aktivnosti koje treba provoditi tijekom razdoblja 2011. – 2013.

Sadržaj

UVOD.....	3
SNIMKA OKOLINE, TRENDOVA I PRETPOSTAVKI IZ OKRUŽENJA.....	7
Uvod.....	7
1.1. Zemljopisni položaj i prirodni resursi.....	8
1.2. Političko-teritorijalni ustroj.....	14
1.2.1 Šibensko-kninska županija.....	14
1.2.2 Zadarska županija.....	14
1.3. Stanovništvo.....	14
1.3.1 Hrvatska.....	14
1.3.2 Šibensko- Kninska županija.....	16
1.3.3 Zadarska županija.....	21
1.4 Gospodarstvo.....	27
1.4.1 Zaposlenost i nezaposlenost.....	27
1.4.1.1 Hrvatska.....	27
1.4.1.2 Šibensko-kninska županija.....	31
1.4.1.3 Zadarska županija.....	35
1.5. Sustavi obrazovanja, zdravstva i socijalne skrbi.....	39
1.5.1 Šibensko-kninska županija.....	39
1.5.2 Zadarska županija.....	42
1.6. Gospodarsko proizvodni sustav.....	43
1.6.1. Šibensko-kninska županija.....	43
1.6.2. Zadarska županija.....	44

1.7 Prirodno naslijeđe te gospodarenje resursima i konzervacija	47
1.7.1 Šibensko-kninska županija	47
1.7.2 Zadarska županija	50
1.8 Kulturna baština - materijalna i nematerijalna	52
1.8.1 Šibensko-kninska županija	52
1.8.2 Zadarska županija	55
SWOT ANALIZA	59
Strateški ciljevi i prioriteti 2010 – 2013	62
OPERATIVNI PLAN ZA 2011.	66

SNIMKA OKOLINE, TRENDOVA I PRETPOSTAVKI IZ OKRUŽENJA

UVOD

Šibensko-kninska županija srce je hrvatske dalmatinske obale. Značaj i potencijal ove županije često se previđa zbog povijesne dominacije drugih dalmatinskih županija. Šibensko-kninska županija u kulturnoj baštini i kao atraktivna lokacija za posjetitelje i za poslovanje ne zaostaje za većim dalmatinskim urbanim centrima. Da bi iskoristila svoje potencijale, županija se mora prilagoditi ključnim izazovima strateškog razvoja.

Prije stjecanja nezavisnosti, županija je bila važan industrijski centar. Industrijska mala i srednja poduzeća još uvijek mogu igrati važnu ulogu u uspjehu županije. Izazov s kojim je suočeno gospodarstvo jest afirmirati se kao izvrsna turistička lokacija na dalmatinskoj obali, uz istovremeni razvoj industrijskih i poljoprivrednih resursa kojim se mogu zadovoljiti zahtjevi europskog i globalnog tržišta.

Šibensko-kninska županija smještena je u sredini hrvatske obale. Ukupna površina županije iznosi 5 670 km². To uključuje 2 994 km² kopnene površine, odnosno 5,3% hrvatskog kopnenog teritorija, i otočno područje s morem, koje se proteže na 2 676 km², odnosno na 8,6% teritorija hrvatskog obalnog mora. Županija ima 285 otoka s ukupnom površinom 665 km².

Šibensko-kninska županija na istoku graniči s Bosnom i Hercegovinom, a na zapadu tvori dio jadranske morske granice sa Italijom. Na sjeveru je Zadarska županija, a na jugu Splitsko-dalmatinska.

Zadarska županija je vrlo raznolika prostorna struktura ukupne površine koja obuhvaća 3.643,33 km² ili 6,4% kopnene površine Republike Hrvatske te 3.632,9 km² ili 11,6% hrvatskog mora. Naseljava je 162.045 stanovnika prema popisu stanovništva iz 2001. godine.

Zadarska županija smještena je na središnjem dijelu hrvatske obale Jadrana, gdje se povezuje sjeverno i južno hrvatsko primorje, te južnu Hrvatsku s ostalim njezinim dijelovima.

Prirodno određena, Zadarska županija postaje i značajna prometna poveznica; povezana je državnim cestama i autocestom A1 Zagreb – Split (tzv. Dalmatina), zračnim linijama (Zadarska zračna luka), trajektnim vezama s Anconom u Italiji (iz Grada Zadra), te željezničkim pravcima s ostatkom Hrvatske.

Županija je okružena otočnim skupinama Ličko – senjske, Primorsko – goranske i Šibensko – kninske županije, te Zagorom i planinskim lancima Dinarida odnosno planinskim masivom Velebita. Posebnost županijskog područja je brojnost otoka, kanala, morskih prolaza, duboko uvučene morske površine u kopno, razvedena obala, plodna zona Ravnih kotara i krš brdsko – planinskog prostora.

Zadarska županija graniči sa Bosnom i Hercegovinom, dužina granice je 24 km, a međunarodna granica s Italijom na moru iznosi 83,43 km.

Zadarska županija, osobito zaleđe, je bilo znatno pogođeno ratom od 1991. - 1995.godine. Velik dio javne i privatne infrastrukture na okupiranim područjima je uništen. Na tim područjima nalaze se minirane zone koje nisu samo neprekidni izvor prijetnji životima, nego i gospodarski gubitak zbog izostanka bilo kakve aktivnosti.

Nova gospodarska situacija predstavlja izazov razvoju područja. Zadarska županija se mijenja iz državnog industrijskog i poljoprivrednog konteksta u gospodarstvo temeljeno na uslugama i specijaliziran tvornički proizvodni sustav.

Turizam, i uz njega povezane usluge, su resursi za gospodarstvo županije koji najviše obećavaju. Važnost profitiranja od turističkih resursa je još jasnija ako uzmemo u obzir da većina drugih sektora trenutno posluju s gubitkom.

1.1. ZEMLJOPISNI POLOŽAJ I PRIRODNI RESURSI

Šibensko-kninska županija obuhvaća ukupnu površinu od 5.670 četvornih kilometara, od čega kopnena površina iznosi 2.994 četvornih kilometara na kojoj u 5 gradova: Šibeniku, Kninu, Vodicama, Drnišu, Skradinu, te u 15 općina: Bilice, Biskupija, Cijvljane, Ervenik, Kijevo, Kistanje, Murter, Pirovac, Primošten, Promina, Rogoznica, Ružić, Tisno, Tribunj i Unešić prema popisu iz 2001. godine, živi 112.891 stanovnika. Prostor županije je duboko usječenim kanjonom rijeke Krke i Čikole, te Prukljanskim jezerom i Šibenskim kanalom fizički razdvojen na dva dijela.

Rijeka Krka istodobno je ona veza koja je oduvijek integrirala dio prostora sjeverne i srednje Dalmacije u jedinstvenu cjelinu - šibensko područje. Za Šibensko-

kninsku županiju rijeka Krka ima posebno značenje, kako zbog vodoopskrbe i hidroenergetskog potencijala, tako i zbog svoje prirodne i turističke atraktivnosti. Prema zemljopisnom položaju područje Šibensko-kninske županije predstavlja specifičnu i složenu prirodnu cjelinu, a prema reljefu, klimatskim, vegetacijskim, demografskim, socijalnim, kulturnim i gospodarskim obilježjima izdvajaju se otočko područje, zagorsko područje s Drnišom i Kninom i obalno područje s gradom Šibenikom kao gospodarskim, kulturnim i administrativnim središtem županije.

Šibensko-kninska županija ima izuzetno značajan prometni položaj: povezana je Jadranskom magistralom s priobaljem, magistralnom cestom prema Kninu i BiH, te auto-cestom ka unutrašnjosti Hrvatske. Značajna je prometnica i željeznička pruga koja vodi prema Zagrebu i Splitu. U pomorskom prometu treba naglasiti značenje šibenske luke, kao i trajektne veze s Italijom. Dobru zračnu vezu sa Zagrebom i svijetom Šibensko-kninska županija ima preko zračne luke "Split" u Kaštelima (45 km) i zadarske zračne luke u Zemunik (50 km).

U Šibensko-kninskoj županiji nalaze se i dva nacionalna parka NP Krka i NP Kornati, rijeke Krka, Čikola, Krčić, Cetina, Orašnica, Kosovčica, Butižnica, jezera Visovačko, Prukljansko, Golubičko, Bjelober, Torak, Šarena jezera (Burum), Bobodolsko, Zmajevu i Vransko jezero što županiju čini posebno atraktivnom za razvoj turizma.

Prema reljefnim karakteristikama, teritorij Županije moguće je podijeliti na dva ranije spomenuta područja, primorski i kontinentalni dio. Unutar ta dva dijela, prema reljefnim specifičnostima, razlikuju se pojedina potpodručja.

Primorski dio čine uski obalni pojas, neposredno zaobalno područje i otoci. Osnovni reljefni oblici obalnog pojasa i neposrednog zaobalnog dijela županije su uzdužni vapnenački grebeni i dolomitskolaporne udoline smjera pružanja SZ-JI, kao i specifičan kanjon rijeke Krke koji poprečno presijeca navedene reljefne oblike. Vapnenački grebeni Kamenara (192 m), Trtra (Krtolin 603 m, Velika Glava 542 m) i Boraje (Veliki Vrh 645 m) daju osnovno prirodno-geografsko obilježje primorskom kraju s malim poljodjelskim mogućnostima. S druge, pak, strane, pojedine udoline (značajne za poljoprivredu) zauzimaju znatno manje površine, a nalaze se na području Donjeg i Gornjeg polja, Dubrave kod Tisnog, Dazline, Ivinja Drage, Primoštensko-rogozničkih doca, Skradinskog polja i dr. Otoci šibenskog arhipelaga također zadržavaju tipično dinarski smjer pružanja SZ-JI. Sukladno

tome i konfiguraciju terena samih otoka, tj. reljefne oblike (udoline i hrptove) karakterizira izduženost i paralelizam navedenog smjera pružanja. Visinska razvedenost otoka vrlo je raznolika, od najnižeg i najmanjeg otoka Krapnja (visok tek 7 m, površine 36 ha), do najvišeg otoka u šibenskom arhipelagu, Zlarina (vrh Klepac, 169 m).

Kontinentalni dio teritorija Županije čine krška zaravan i zagora, unutar koje se razlikuju Kninska i Drniška zagora. Osnovni reljefni oblici područja su krška zaravan, krške depresije, doline rijeke Krke i njenih pritoka, te okolni brdsko-planinski prostor. Jugozapadno područje kontinentalnog dijela županije karakterizira krška zaravan čiji centralni dio usijecaju kanjoni Krke i Čikole, a rubni SZ dio i dolina rijeke Zrmanje. Čitavo područje zaravni ortografski je slabo razvedeno. Prostor Kninske zagore uokviruju krajnji JI ogranci Velebita (Kom 1003 m), JZ padine Dinare (Dinara 1831 m, Ujilica 1665 m), te planine Kozjak (1206 m) i Promina (1148 m). U središnjem dijelu Kninske zagore smještena su i dva krška polja. Manje, Kninsko polje dugo je oko 10,5 km, a centralni dio polja čini rijeka Krka sa pritokama (Butišnica, Došnica). Veće, Kosovo polje dugo je oko 13,5 km i široko oko 4 km, a formirano je uz rječicu Kosovčicu.

Oba se polja pružaju u smjeru sjever-jug, a razdjeljuje ih niz brežuljaka. Na krajnjem istočnom dijelu teritorija županije nalazi se i Paško polje, u kojemu izvire i kojim protječe gornji tok rijeke Cetine. Područje Drniške zagore čini centralno smješteno Petrovo polje, smjera pružanja SZ-JI, kroz koje protječe Čikola, a uokviruju ga gorski grebeni Moseća (702 m), Promine (V. Promina 1147 m) i Svilaje (1301 m).

Zadarska županija ukupne je površine 7.276,23 km² (8,3% ukupne površine Hrvatske), od čega 3.643,33 km² (6,4% površine RH) otpada na kopneni dio, a 3.632,9 km² (11,6% mora Republike Hrvatske) na morski dio. Obalna duljina Županije je 1.024,63 km.

Zadarska županija je teritorijalno organizirana u 34 jedinice lokalne uprave i samouprave, odnosno 6 gradova (Zadar, Benkovac, Biograd n/m, Obrovac, Pag i Nin) i 28 općina (Bibinje, Galovac, Gračac, Jasenice, Kali, Kolan, Kukljica, Lišane Ostrovičke, Novigrad, Pakoštane, Pašman, Polača, Poličnik, Posedarje, Poveljana, Preko, Privlaka, Ražanac, Sali, Stankovci, Starigrad, Sukošan, Sveti Filip i Jakov, Škabrnja, Tkon, Vir, Vrsi i Zemunik Donji). Županijsko središte se nalazi u Gradu Zadru. Grad Zadar je središte Županije i peti grad po veličini u Hrvatskoj.

Nažalost još uvijek je dio Županije odnosno 65,26 km² ili 2,4% kopnenog dijela površine u Zadarskoj županij minski sumnjiv prostor što je glavni

ograničavajući faktor za razvoj prvenstveno poljoprivrede i turizma, ali i svih drugih djelatnosti.

Najveću površinu među gradovima Županije imaju Benkovac (513,84 km²), Obrovac (352,73 km²) te Zadar (191,71 km²). Od 28 općina, najveću površinu u Zadarskoj županiji imaju Gračac (955,45 km²), Starigrad (171,47 km²), Sali (127,47 km²) te Jasenice (121,30 km²).

Osnovne prostorne cjeline (područja) Županije su: zagorsko; priobalno, te otočno područje, a svako od spomenutih se bitno razlikuje u odnosu na osnovne prirodne, te gospodarske i kulturne karakteristike.

U Županiji se nalazi 200 otoka, otočića, hridi i grebana.

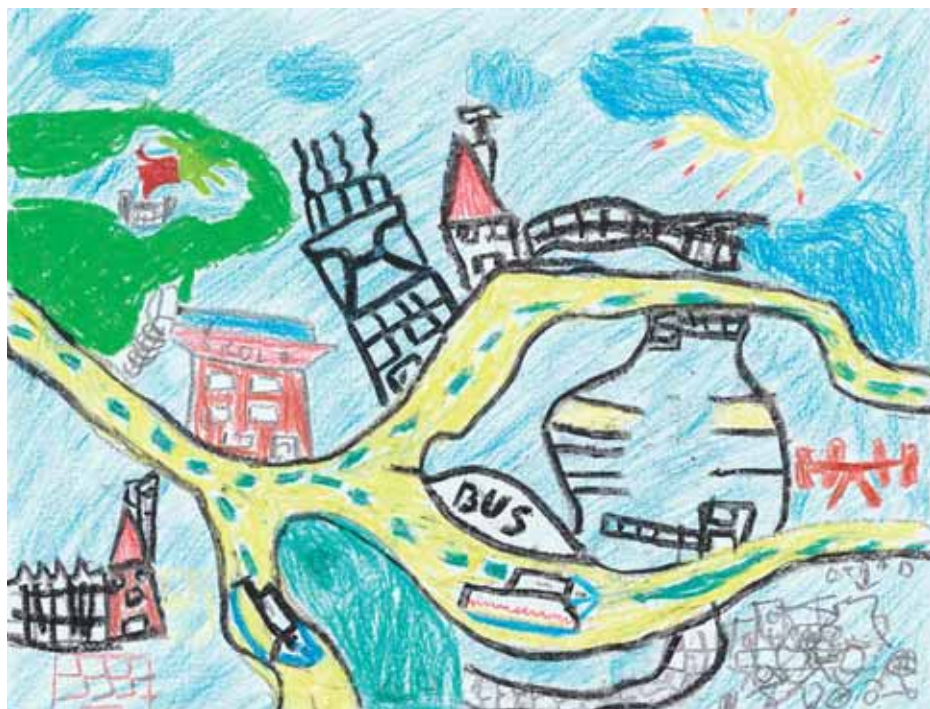
Prostor Zadarske županije karakterizira kontrast različitih geomorfoloških cjelina: niskih ravnokotarskih udolina i krških polja s brežuljkastim, brdovitim, gorskim i planinskim krajevima Bukovice i Velebita. Obala je vrlo razvedena, a pred njom se nižu brojni manji i veći otoci. Rijeke Zrmanja s Krupom, Velika i Mala Paklenica, Kozjača i Tribanjska draga usjekle su u krškom terenu uske i slikovite doline tipa sutjeski ili kanjona.

Primorski prostor Zadarske županije uglavnom se podudara s pojmom Ravnih kotara koji ističe njihovo izraženo ravničarsko obilježje, na čijoj se obalnoj fasadi posebno diferencira zadarska urbana regija. Jasno su ograničeni prema moru, prema kamenjarskoj unutrašnjosti i prema prijelaznom dijelu šibenskog prostora južnim rubom Vranskog jezera.

Geološko-geomorfološka građa u Ravnim kotarima rezultira znatnim udjelom obradivih površina pa je to veličinom agrarnih površina najvažniji kraj Dalmacije. Na Hrvatskom primorju malo je tako prostranih uravnjenih i plodnih krajeva kao što su Ravni kotari. Plodne flišne udoline s poljima i isušanim blatima smjenjuju se s krškim bilima oblikujući pitomi brežuljkasti krajobraz.

Sjeverni dio Kotara, prema Novigradskom zaljevu i Velebitskom kanalu, krševitiji je, te gubi obilježja pravog ravnokotarskog prostora (Slivničko bilo, Debelo brdo) čineći prijelaz prema podvelebitskoj odnosno bukovačkoj zoni.

Bruno Bašić

Primorski dio Zadarske županije povezuje, ali i dijeli, od unutarnjeg ličkog dijela, planina Velebit. Dio velebitskog Podgorja vezan za ravnokotarsku zonu, nastavlja se na bukovički prostor te čini istaknutu geomorfološku cjelinu.

Planinska, uglavnom vapnenačka zona s najistaknutijim vrhovima koji prelaze 1700 m nadmorske visine - Vaganskim vrhom (1757 m) i Svetim brdom (1753 m), te sklopom Tulovih greda dominira u reljefu Županije.

Geomorfološka obilježja ove zone, koja zapravo predstavlja fasadu Ravnih kotara prema Zadarskom i Pašmanskom kanalu te Virskom moru, određena su niskim obalnim rubom, minijaturnim dolinama sitnih vodotoka (Ričina, Sukošanski potok i sl.) i suhih draga, donjom dolinom Miljašić jaruge, Vranskim naplavnim bazenom, melioriranim Bokanjačkim blatom, flišnim zonama (Vir, Rušinova straža, Petrčane - Diklo, Pelegrinovo polje, Bibinjsko i Sukošansko polje i dr.) te karbonatnim korozivnim uravnjenjima i bilima.

Zaobalje Zadarske županije je prostor tipičnog krškog pobrđa tj. sredogorja i krških zaravni Bukovice koji sežu do JI Velebitskog grebena i do prostora sjevernodalmatinske zaravni (tzv. Kistanjska zaravan).

Pravi krški zaobalni prostor Županije obuhvaća bukovičko pobrđe s dijelom južne velebitske padine, između kojih se nalazi prostrana reljefna udolina na čijem je dnu oblikovana klasična složena (kompozitna) struktura mladog dolinskog zрманjskog prostora. Tu se, kao i među bukovičkim brdima, nalazi više malih plodnih polja i dolaca. Glavninu ovog prostora u zaleđu Zadra zauzima krško pobrđe Bukovice građeno od vapnenačkih breča, konglomerata i flišolikih pojava u okviru liburnijskih odnosno promina naslaga, eocensko-oligocenske starosti. Radi se o siromašnom krškom i bezvodnom kraju gdje suvremena ratarska proizvodnja nije uzela maha tj. oslanja se na oskudne površine akumuliranih mekših taložina u docima i ponikvama.

Zadarskoj županiji pripada istočni dio ličko-krbavsko-pounskog prostora koji obuhvaća polja i kotline okružene padinama Velebita s južne strane, Ličkim sredogorjem sa zapadne i Plješevicom s istočne strane. Sjeveroistočna granica prema Bosni i Hercegovini slijedi uglavnom dolinu rijeke Une. Taj dio obilježava bogatstvo podzemne hidrogeomorfologije u porječjima rijeka ponornica. Od krških polja u ovoj Županiji važnija su i poznatija, Gračačko polje, V. i M. Popina i dr.

Važnim je prometnicama Županija povezana s glavnim gradom Zagrebom te Splitom; Rijekom i drugim važnim središtima u Hrvatskoj.

Na području Zadarske županije nalazi se jedan Nacionalni park – Paklenica, koji na širem prostoru od 36 četvornih km, sačinjavaju dva kanjona duboko usječena u Velebit. Park prirode dijelom je u Zadarskoj županiji, kao i Park prirode Telašćica koji zauzima prostor JI dijela Dugog otoka s pripadajućim otočićima i djela akvatorija županije. Park prirode Vransko jezero smješten je sjeveroistočno od Biograda i prostire se u dvije županije – Zadarskoj i Šibensko-kninskoj.

1.2. POLITIČKO-TERITORIJALNI USTROJ

1.2.1 Šibensko-kninska županija

Županija obuhvaća 20 jedinica lokalne samouprave. Od toga pet jedinica lokalne samouprave čine gradovi:

- Skradin, Vodice, Šibenik – koji je ujedno i županijsko sjedište, (na obalnom i zaobalnom poljoprivrednom području županije)
- Drniš i Knin (na kontinentalnom području Zagore).

Preostalih 15 jedinica lokalne samouprave čine općine:

- Murter, Tribunj i Bilice (na obalnom području županije)
- Pirovac, Tisno, Primošten, Rogoznica (na obalnom području i zaobalno poljoprivrednom području županije)
- Promina, Ružić, Unešić, Cijljane (na području Drniške zagore)
- Kistanje, Ervenik, Kijevo, Biskupija (na području Kninske zagore).

1.2.2 Zadarska županija

Zadarska županija je teritorijalno organizirana u 34 jedinice lokalne uprave i samouprave, odnosno 6 gradova (Zadar, Benkovac, Biograd n/m, Obrovac, Pag i Nin) i 28 općina (Bibinje, Galovac, Gračac, Jasenice, Kali, Kolan, Kukljica, Lišane Ostrovičke, Novigrad, Pakoštane, Pašman, Polača, Poličnik, Posedarje, Poveljana, Preko, Privlaka, Ražanac, Sali, Stankovci, Starigrad, Sukošan, Sveti Filip i Jakov, Škabrnja, Tkon, Vir, Vrsi i Zemunik Donji). Županijsko središte se nalazi u Gradu Zadru. Grad Zadar je središte Županije i peti grad po veličini u Hrvatskoj.

1.3. STANOVNIŠTVO

1.3.1 Hrvatska

Prema popisu stanovništva iz 1991., Republika Hrvatska je imala ukupno 4.784.265 stanovnika, od čega 2.318.623 muških (48,46%) 2.465.642 ženskih (51,54%). Deset godina kasnije, broj stanovnika u Hrvatskoj se što zbog rata što zbog smanjenja obitelji smanjio za 7,25% i iznosio 4.437.460. Spolna struktura se, međutim, nije značajnije promijenila. U ukupnom broju stanovnika 2001. godine muških je bilo 2.135.900 (48,13%), a ženskih 2.301.560 (51,87%).

Jurica Čičimir, 3.c

Prema udjelu starosnih skupina najizrazitiji je trend starenja stanovništva, o čemu najbolje svjedoči podatak da je 2004. godine izjednačen udio mladoga (od 0 do 14 godina) i starog stanovništva (iznad 65 godina). U tom je pogledu Hrvatska slična većini europskih zemalja u kojima je udjel staroga stanovništva 16,5% (EU-25), odnosno 17% (EU-15).

Čak šesnaest županija ima udio starog stanovništva veći od 15%. Najveći udio bilježi Ličko-senjska županija sa čak 22,7%, a slijede Karlovačka, Šibensko-kninska i Sisačko-moslavačka županija. Broj starijih osoba raste i u odnosu na aktivno stanovništvo. Među aktivnim stanovništvom nešto je veći udio osoba srednje dobi (40-49 godina: 28,2%) te niži udio osoba u dobi od 50 do 64 godine.

Demografske projekcije govore da će se starenje stanovništva nastaviti: one govore da bi u Hrvatskoj 2031. godine udio starijih osoba mogao iznositi od 21,8% (temeljem najpovoljnijih pretpostavki) do čak 25,4% (temeljem najnepovoljnijeg scenarija).

Osnovni uzrok nepovoljnih demografskih kretanja leži u negativnom prirodnom prirastu (-2,1 u 2004. godini, odnosno -2,9 u 2003. godini). Pozitivan prirodni prirast bio je u 105 gradova/općina, a negativan u čak 433 gradova/općina i gradu Zagrebu, dok je 11 općina imalo nulti prirodni prirast. Vitalni indeks (živorodeni na 100 umrlih) za Hrvatsku iznosi 81. Čak 14 županija ima vitalni indeks niži od hrvatskog prosjeka.

1.3.2 Šibensko- Kninska županija

U Šibensko-kninskoj županiji živi 112.891 stanovnika (2001). To je 26% manje u odnosu na popis stanovništva iz 1991. (152.477 stanovnika). Županijska gustoća naseljenosti pala je s 51 stanovnika po km² na 38 stanovnika po km². Prosječna gustoća stanovništva u Hrvatskoj iznosi 78.4 stanovnika po km², pa je Šibensko-kninska županija jedna od najrjeđe naseljenih županija u Hrvatskoj. Šibensko-kninska županija se stoga suočava sa velikim demografskim izazovom u održavanju sadašnjeg broja stanovnika tj. zaustavljanju daljnjeg pada broja stanovnika.

Prema popisu iz 2001, u obalnom području županije živi 72.000 stanovnika. Obalno područje je najnaseljenije područje u županiji. Skoro 50% stanovništva županije (49.000) živi na području Grada Šibenika. Gustoća stanovništva u nekim obalnim područjima raste zahvaljujući useljavanju i izgradnji. Porast stanovništva zabilježen je u obalnim naseljima Vodice, Pirovac, Primošten, Rogoznica i Bilice. Novi podaci od 2000. do 2004. godine pokazuju pozitivan trend u migracijama (više ljudi se useljava u županiju).

Prema popisu iz 2001. u unutrašnjosti županije živi oko 40.000 stanovnika. Negativan populacijski trend u ovom dijelu županije je započeo prije domovinskog rata, te se nastavio nakon njegova završetka. Procjenjuje se da se broj stanovnika smanjio za 40.000. Starenje stanovništva, napuštanje sela i velika područja neobranene i zapuštene zemlje karakteriziraju unutrašnjost županije. Dolazak Hrvatskih doseljenika iz drugih dijelova bivše Jugoslavije i povratak izbjeglica nije uspio promijeniti opći trend.

Stanovništvo otoka se smanjilo za 25.4% u posljednjih 30 godina te je sadašnji broj stanovnika županijskih otoka 1.191. Otoci koji nemaju dobru vezu s kopnom doživljavaju ozbiljan problem iseljavanja. Otok Murter zadržao je stanovništvo zahvaljujući mostu s kopnom. Stalno iseljavanje mladih znači da stanovništvo županije ubrzano stari. Vitalni indeks koji uspoređuje broj živorođenih

s brojem umrlih je pao sa 81,2 u 1999., na 62,9 u 2004. godini. Prosječna starost stanovništva u županiji je 41,04 dok je na razini Hrvatske 39,29.

Postotak osoba mlađih od 20 godina u županiji je 23,73% što pokazuje da je Šibensko-kninska županija u razini Hrvatskog prosjeka. Daljnje smanjenje broja stanovnika mlađih od 20 godina će imati ozbiljne posljedice na radnu snagu u županiji. Prema zadnjem popisu stanovništva, postotak aktivnog stanovništva u Hrvatskoj je bio 44%, dok je u Šibensko-kninskoj županiji iznosio 40%.

Demografska karakteristika jedinstvena za Šibensko-kninsku županiju jest prisutnost velike populacije Hrvata prognanika koji su doselili iz drugih dijelova bivše Jugoslavije. Iako imaju hrvatsko državljanstvo, karakteriziraju ih određena socijalno-ekonomska obilježja koja se razlikuju od izvornog predratnog lokalnog stanovništva. Većina ovog stanovništva se doselila u Knin, Kistanje i Biskupiju. Od 12.500 hrvatskih doseljenika u Šibensko-kninskoj županiji, procjenjuje se da više od 60% obitelji ovisi o socijalnoj pomoći, dok ostalih 40% čine manje od 10% aktivnog zaposlenog stanovništva.

Među doseljenicima je i velika populacija starih ljudi, što umanjuje mogućnosti zapošljavanja. Tu situaciju pogoršava tendencija poslodavaca da radije zapošljavaju starije nego one koji su se doselili te nedostatak odgovarajućih vještina ili obrazovnih kvalifikacija u doseljeničkoj zajednici. Mnogi se doseljenici za prihode oslanjaju na sezonsko zapošljavanje i na rodbinu iz inozemstva. Socijalna pomoć postaje najčešće korištena alternativa.

Broj povratnika u županiji je velik, te je značajan na razini Hrvatske jer čini skoro 13% ukupnog povratka. Šibensko-kninska županija je treća po redu (nakon Sisačko-moslovačke i Vukovarsko-srijemske) po broju povratka na svoje područje. Do 01. lipnja 2005, 43.368 osoba se vratilo na područje županije. Ovi povratnici su većim dijelom Srbi koji su se vratili iz Srbije i Bosne i Hercegovine (23.166 osoba), te Hrvati koji su tijekom Domovinskog rata bili prognani u druge dijelove Hrvatske (20.202 osoba).

Prema zadnjem popisu iz 2001, u županiji živi 11.263 osoba koje su pripadnici nacionalnih manjina. Od tog ukupnog broja 10.229 osoba pripada srpskoj nacionalnoj manjini. Njih 3.164 živi u Kninu gdje predstavljaju 20,83% ukupne populacije. U nekoliko općina pokraj Knina Srbi su većinsko stanovništvo (77,27% u Biskupiji, 95% u Erveniku, 68,61% u Civljanima i 57,14% u Kistanjama).

DOBNA I SPOLNA STRUKTURA ŠKŽ

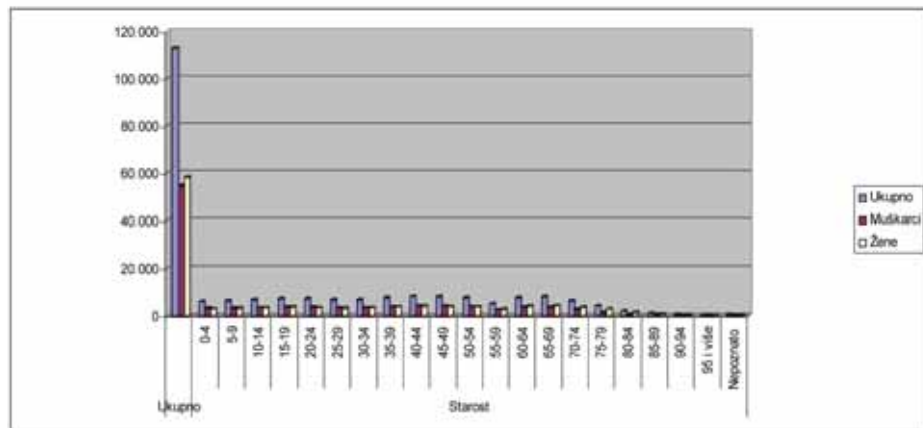
Tablica: Stanovništvo Šibensko-kninske županije prema spolu i godinama (popis 2001. godine)

Spol	Ukupno	Starost									
		0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49
UK	112.891	6.008	6.339	6.606	7.182	7.069	6.612	6.773	7.516	8.162	7.906
M	54.666	3.079	3.216	3.296	3.666	3.678	3.374	3.415	3.786	4.209	4.200
Ž	58.225	2.929	3.123	3.310	3.516	3.391	3.238	3.358	3.730	3.953	3.706

Spol	Starost										
	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85-89	90-94	95 i više	Nepoznato
UK	7.555	5.108	7.583	7.918	6.357	4.183	1.924	1.124	405	61	500
M	3.854	2.427	3.492	3.644	2.771	1.322	537	343	111	19	227
Ž	3.701	2.681	4.091	4.274	3.586	2.861	1.387	781	294	42	273

Izvor: DZS

Grafikon : Stanovništvo Šibensko-kninske županije prema spolu i godinama (2001.)

Izvor: DZS

TERITORIJALNA DISTRIBUCIJA STANOVNIŠTVA

Jedinica lokalne samouprave (grad)	Stanovništvo 1991.	%	Stanovništvo 2001.	%	Promjena u broju stanovnika (+/-)	Promjena u broju stanovnika (%)
Drniš	14.647	9,61	8.595	7,61	-6.052	-41,30
Knin	23.025	15,10	15.190	13,46	-7.835	-34,03
Skradin	8.027	5,26	3.986	3,53	-4.041	-50,34
Šibenik	54.199	35,55	49.374	43,74	-4.825	-8,90
Vodice	8.867	5,82	9.407	8,33	-540	-6,09
Ukupno	108.765	71,33	86.552	76,67	-22.213	-20,42
Jedinica lokalne samouprave (općina)						
Bilice	1.643	1,08	2.179	1,93	+536	+32,62
Biskupija	5.417	3,55	1.669	1,48	-3.748	-69,19
Civljane	1.672	1,10	137	0,12	-1.535	-91,80
Ervenik	4.115	2,70	988	0,86	-3.127	-75,99
Kijevo	1.261	0,83	533	0,47	-728	-57,73
Kistanje	7.816	5,52	3.038	2,69	-4.778	-61,13
Murter	2.013	1,32	2.075	1,84	-62	-3,08
Pirovac	1.785	1,17	1.846	1,64	+61	+3,42
Primošten	2.956	1,94	2.992	2,65	+36	+1,22
Promina	2.660	1,74	1.317	1,67	-1.343	-50,49
Rogoznica	2.138	1,40	2.391	2,12	+253	+11,83
Ružić	3.355	2,20	1.775	1,57	-1.580	-47,09
Tisno	3.374	2,21	3.239	2,87	-135	-4,00
Unešić	3.507	2,30	2.160	1,91	-1.347	-38,41
Ukupno općina	43.712	28,67	26.339	23,33	-17.497	-40,03
Ukupno županija	152.477	100,00	112.891	100,00	-39.586	-25,96

OBRAZOVNA STRUKTURA

Tablica: Obrazovna struktura stanovništva Šibensko-kninske županije starijeg od 15 godina
(popis 2001. godine)

	Ukupno	Bez škole	1-3 razreda OŠ	4-7 razreda OŠ	Osnovna škola	Obrt, KV, NKV
REPUBLIKA HRVATSKA	3.682.826	105.332	166.371	414.008	801.168	1.003.052
ŠIBENSKO- KNINSKA ŽUPANIJA	93.938	7.414	5.862	9.831	16.874	27.473

	Srednja stručna škola	Gimnazija	VŠS	VSS	Magi- sterij	Doktorat	Nepo- znato
REPUBLIKA HRVATSKA	553.416	176.730	150.167	267.885	12.539	7.443	24.715
ŠIBENSKO- KNINSKA ŽUPANIJA	13.571	3.426	3.604	5.119	113	41	610

Izvor: DZS

Tablica: Obrazovna struktura stanovništva Šibensko-kninske županije starijeg od 15 godina
(u %) (popis 2001. godine)

	Bez škole	1-3 razreda OŠ	4-7 razreda OŠ	Osnovna škola	Obrt, KV, NKV	Srednja stručna škola
REPUBLIKA HRVATSKA	2,86	4,52	11,24	21,75	27,24	15,03
ŠIBENSKO- KNINSKA ŽUPANIJA	7,89	6,24	10,47	17,96	29,25	14,45

	Gimnazija	VŠS	VSS	Magisterij	Doktorat	Nepoznato
REPUBLIKA HRVATSKA	4,80	4,08	7,27	0,34	0,20	0,67
ŠIBENSKO- KNINSKA ŽUPANIJA	3,65	3,84	5,45	0,12	0,04	0,65

Izvor: DZS

1.3.3 Zadarska županija

Zadarska županija ima dva osnovna demografska izazova: zaustavljanje trenda smanjenja ukupnog broja stanovnika i omogućavanje ravnomjernije raspoređenosti stanovništva unutar njenih granica.

Početakom 1991.g. županija je imala 214.614 stanovnika s izrazitom koncentracijom na obalnom području, dok je na otocima i u zaleđu bila značajno manja. Prema popisu stanovništva iz 2001. Županija ima 162.045 stanovnika, a ako se gleda struktura naselja na području Zadarske županije vidljiva je dodatna asimetričnost: centralno-mjesne funkcije obavlja 5 manjih gradova i 27 općina koji su relativno dobro raspoređeni u prostoru županije, ali su nedovoljno snažni kao razvojni centri, što dodatno koncentrira stanovništvo u Zadru kao jedinom urbanom središtu županije.

Demografska kretanja od 2001.godine pokazuju da Zadarska županija dijeli s ostalim hrvatskim županijama generalni negativni demografski trend, ali ne i intenzitet koji on ima u većini ostalih županija. U ovom smislu ispred nje su u promatranom razdoblju bolje stajale jedino Splitsko-dalmatinska i Dubrovačko-neretvanska županija. Razloge za ovakvu ocjenu demografske slike nalazimo u dvama podacima s jedne strane vitalni indeks (broj živorođenih na 100 umrlih) Zadarske županije od 1999. godine do 2004. godine pao je od 111,5 na 94,3, s tim što je vrijednost vitalnog indeksa za 2001.godine od 110,4 bila najveća u Hrvatskoj te godine, a i inače vitalni indeks u našoj županiji kontinuirano je osjetno viši (za oko 20% u promatranom razdoblju) od državnog.

Prosječna starost stanovništva je 38,9 godina i malo je niža od državnog prosjeka od 39,3 godina, kao što je i indeks starenja od 86,0 također je nešto niži od RH koji iznosi 90,7, što znači da županija ne stari brže od ostatka Hrvatske. Dapače, županija ima i iznadprosječnu zastupljenost svojih stanovnika u dobnoj skupini od 0-14 godina dok u ostalim skupinama prati nacionalnu strukturu. Od ukupnog broja stanovnika oko 82.404 (50,85%) su žene, 79.641 (49,15%) su muškarci.

Uz značajan pad broja stanovnika u međupopisnom razdoblju (za 25%), došlo je i do dramatične depopulacije posebno u zaleđu na područjima koja su bila okupirana u razdoblju 1991.-1995.godine (pad i preko 60%). Prosječna gustoća naseljenosti sa 59 st/km² pala je na 44,4 st/km², što je znatno ispod

hrvatskog prosjeka od 78,5 st/km², dok istodobno svega 31,76% stanovnika živi na izvangradskom području.

Domovinski rat (1991.-1995.) doveo je do depopulacije zaleđa županije, osobito područja koja su bila okupirana. Projekti obnove razorenih naselja odigrali su ključnu ulogu u povratku stanovništva. Na nacionalnoj razini u razdoblju 1995. – 2003. bilo je 315.102 povratnika, a u Zadarskoj županiji 37.325 povratnika, što čini oko 11%.

Andrea Bitunjac, 4.b

DOBNA I SPOLNA STRUKTURA ZADARSKE ŽUPANIJE:

dobne skupine	muškarci	žene	Zadarska županija
0-14	11,54%	10,18%	18,2%
15-19	3,42%	3,25%	6,78%
20-64	28,35%	25,61%	58,73%
65+	6,82%	10,5%	15,69%
Nepoznato	0,18%	0,17%	0,6%
Ukupno	50,3%	49,7%	100,00%

TABLICA – Teritorijalna distribucija stanovništva

Dobna struktura stanovništva u Zadarskoj županiji po općinama i gradovima prema popisu stanovništva iz 2001. g.

Teritorij	Spol	Br. Stanovnika u dobi 0-19 godina	Radni kontigent žene (15-59) muškarci (15-64)	60 godina i više	Prosječna starost
Zadarska županija	Ukupno	40.476	101.242	34.790	38,9
	M	20.719	53.676	14.896	37,5
	Ž	19.757	47.566	19.894	40,2
Grad Benkovac	Ukupno	2.774	5.641	2.225	37,7
	M	1.464	3.110	900	35,7
	Ž	1.310	2.531	1.325	39,6
Grad Biograd na moru	Ukupno	1.321	3.457	933	37,7
	M	637	1.782	428	37,2
	Ž	684	1.675	505	38,2
Grad Nin	Ukupno	1.143	2.882	1.044	39,8
	M	588	1.558	432	38,4
	Ž	555	1.324	612	41,3
Grad Obrovac	Ukupno	917	1.978	761	38,2
	M	446	1.068	342	37,5
	Ž	471	910	419	38,9

Teritorij	Spol	Br. Stanovnika u dobi 0-19 godina	Radni kontigent žene (15-59) muškarci (15-64)	60 godina i više	Prosječna starost
Grad Pag	Ukupno	956	2.601	1.203	42,5
	M	502	1.374	542	41
	Ž	454	1.227	661	43,9
Grad Zadar	Ukupno		47.555	13.753	38,1
	M		24.153	5.924	36,8
	Ž		23.402	7.829	39,3
Općine					
Bibinje	Ukupno	1.152	2.544	574	34,6
	M	591	1.342	260	34
	Ž	561	1.202	314	35,3
Galovac	Ukupno	347	737	229	36,4
	M	163	422	95	35,9
	Ž	184	315	134	36,9
Gračac	Ukupno	895	2.103	1.221	41,7
	M	438	1.187	538	40,4
	Ž	457	916	683	43,1
Jasenice	Ukupno	352	797	305	38,6
	M	186	454	119	36,5
	Ž	166	343	186	40,7
Kali	Ukupno	395	1.047	453	41,2
	M	215	576	198	39,6
	Ž	180	471	255	42,8
Kukljica	Ukupno	108	368	231	47,6
	M	68	211	95	43,8
	Ž	40	157	136	51,7
Lišane Ostrovičke	Ukupno	188	423	226	41,8
	M	104	259	87	38,7
	Ž	84	164	139	45,2
Novigrad	Ukupno	601	1.359	600	39,6
	M	331	775	244	37,1
	Ž	270	584	356	42,2

Teritorij	Spol	Br. Stanovnika u dobi 0-19 godina	Radni kontigent žene (15-59) muškarci (15-64)	60 godina i više	Prosječna starost
Pakoštane	Ukupno	1095	2.391	760	36,9
	M	576	1.312	325	35,7
	Ž	519	1.079	435	38,2
Pašman	Ukupno	480	1.104	628	43,1
	M	242	612	275	41,6
	Ž	238	492	353	44,6
Polača	Ukupno	379	818	343	38,9
	M	185	454	144	37,7
	Ž	194	364	199	40
Poličnik	Ukupno	1309	2.845	824	36,2
	M	666	1.606	319	34,8
	Ž	643	1.239	505	37,6
Posedarje	Ukupno	900	2.106	799	38,9
	M	460	1.175	350	37,5
	Ž	440	931	449	40,4
Povljana	Ukupno	152	435	202	42,7
	M	76	252	86	41,5
	Ž	76	183	116	43,8
Preko	Ukupno	608	2.216	1353	47,3
	M	309	1.324	606	45,6
	Ž	299	892	747	49,1
Privlaka	Ukupno	519	1.323	566	40,8
	M	260	707	257	39,9
	Ž	259	616	309	41,6
Ražanac	Ukupno	722	1.898	748	40,7
	M	373	1.059	312	39,2
	Ž	349	839	436	42,2
Sali	Ukupno	305	901	758	49,2
	M	158	516	332	47,3
	Ž	147	385	426	51

Teritorij	Spol	Br. Stanovnika u dobi 0-19 godina	Radni kontigent žene (15-59) muškarci (15-64)	60 godina i više	Prosječna starost
Stankovci	Ukupno	505	1.159	592	41,4
	M	266	670	226	38,5
	Ž	239	489	366	44,3
Starigrad	Ukupno	387	1.051	592	43,6
	M	183	597	261	42,2
	Ž	204	454	331	44,9
Sukošan	Ukupno	1217	2.846	790	37,1
	M	626	1.512	330	35,8
	Ž	591	1.334	460	38,4
Sveti Filip i Jakov	Ukupno	1263	2.911	757	36,5
	M	654	1.570	322	35,2
	Ž	609	1.341	435	37,7
Škabrnje	Ukupno	504	1.082	314	35,8
	M	258	586	131	34,6
	Ž	246	496	183	37
Tkon	Ukupno	159	421	183	41,2
	M	78	237	73	39,3
	Ž	81	184	110	43
Vir	Ukupno	341	1.073	370	40,5
	M	165	584	168	39,5
	Ž	176	489	202	41,4
Zemunik Donji	Ukupno	465	1.170	453	40,4
	M	235	632	175	38,6
	Ž	230	538	278	42,2

Izvor: DZS

OBRAZOVNA STRUKTURA

Obrazovna struktura u Zadarskoj županiji

				Osnovna škola	Srednja škola		
	Bez škole	1-3 razred	4-7 razred		zanat, KV; VKV	srednja strukovna škola	gimnazija
ukupno	132549	8573	12024	26108	37650	19499	6345
muškarci	64562	2928	4527	11484	25692	7753	2233
žene	67987	5645	7497	14624	11958	11746	4112

	VŠS	VSS	Mag.	Dr.sc.	Nepoznato
ukupno	5281	8464	265	111	1442
muškarci	3125	4350	164	89	820
žene	2156	4114	101	22	622

Izvor:DZS

1.4 GOSPODARSTVO

1.4.1 Zaposlenost i nezaposlenost

1.4.1.1 Hrvatska

U 1990-im godinama, poglavito zbog rata, dogodio se dramatični pad bruto domaćeg proizvoda i industrijske proizvodnje. Ukupni BDP u 1999. godini iznosio je oko 78% BDP iz 1989. godine.

O drastičnom padu životnoga standarda svjedoči i BDP po stanovniku, koji je 1993. godine iznosio manje od 1.950 eura. Stopa gospodarskog rasta u 2002. godini iznosila je 5,6%. Ta stopa ukazuje na blagi oporavak gospodarskog rasta u odnosu na prethodno razdoblje. Tijekom 2003. do 2005. godine gospodarski rast ponovo usporava. Tijekom posljednjih nekoliko godina rast se uglavnom temeljio na domaćoj potražnji. U 2005. godini BDP po stanovniku (izraženo u PPS) iznosio

je 47% BDP po stanovniku za zemlje EU-25 (slično kao u Poljskoj, baltičkim zemljama i Slovačkoj, a više od Bugarske, Rumunjske i Turske).¹ U razdoblju 2006.-2008. godine, očekuje se povećanje BDP-a oko 4,5-4,6% godišnje. Stalni snažni porast kredita i povećanja povjerenja potrošača, povrat umirovljeničkog duga, kao i porast plaća i socijalnih transfera uvjetovat će povećanje privatne potrošnje za 4% u 2006. i 4,4% u 2007. Prema procjeni Europske komisije, prosječna javna potrošnja povećava se za 2,5% u 2006. i 2,7% u 2007., u usporedbi s 0,8% u 2005. U 2005. stopa promjene razine općih cijena, mjereno rastom osnovnog indeksa inflacije, iznosila je 3,3%. U usporedbi s ostalim zemljama srednje i istočne Europe (SIE) Hrvatska spada među zemlje s najnižom stopom inflacije. Godišnja inflacija u euro-zoni i EU-25 bila je 2,2%. U zemljama SIE više stope inflacije bile su u Slovačkoj Republici (4,3%) i Mađarskoj (3,2%), dok su niže stope bile u Poljskoj i Sloveniji (1,2%). U zemljama EU-15 najniže godišnje stope inflacije bile su u Finskoj (1,2%), Švedskoj (1,4%) i Njemačkoj (2,0%)⁵. Bruto inozemni dug u posljednje vrijeme nastavlja se povećavati, iako je njegov rast usporen. Ukupni vanjski dug do kraja 2005. iznosio je 25,5 milijardi (otprilike 82,5% BDP).

Industrijska proizvodnja je nakon godišnjih stopa rasta od 6% i 5,4% u 2001. i 2002. godini zabilježila usporavanje u 2003. godini (stopa rasta 4,1%), koje se nastavilo u 2004. godini (stopa rasta 3,7%). Trend je preokrenut u 2005. (rast od 5,1%). U turizmu je nakon izuzetno visokog povećanja broja noćenja u 2000. i 2001. godini u kasnijim godinama zabilježen mnogo manji, ali ipak značajan porast od oko 3-4%. Rast je ponovno bio vrlo snažan u 2005., kada se broj noćenja povećao za 7,6%. Približno sličan trend kretanja zabilježio je promet u trgovini na malo, koji je nakon visokih stopa porasta u razdoblju 2000.-2002. godine, zadržao u potonjem razdoblju godišnju razinu porasta od oko 3%. Građevinska aktivnost bilježila je značajnije usporavanje tijekom cijele 2004. i 2005. godine. Razlog usporavanju građevinske aktivnosti prvenstveno treba tražiti u smanjenim ulaganjima u gradnju cestovne infrastrukture.

Prema jedinim raspoloživim podacima za 2002. godinu BDP po glavi stanovnika u najbogatijoj županiji, Gradu Zagrebu (71.111 kuna ili 9.597 eura) bio je tri puta veći nego u najsiriromašnijoj županiji, Vukovarsko-srijemskoj (23.400 kuna ili 3.158 eura).

U Hrvatskoj su plaće u prosjeku relativno visoke, više nego u praktički svim drugim tranzicijskim gospodarstvima Srednje i Istočne Europe. Godine 2000. u Hrvatskoj je radnik u proizvodnji primao u prosjeku blizu 465 eura, što je za 50 do 100% više nego u najbližim konkurentima Hrvatske, kao što su Češka Republika (315 eura), Mađarska (290 eura) ili Slovačka (240 eura), a gotovo pet puta više

nego u Bugarskoj ili Rumunjskoj (100 eura). Takvu relativnu poziciju Hrvatska je zadržala sve do danas, unatoč vođenju politike ograničavanja troškova rada u proteklih nekoliko godina.

Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća po zaposlenom krajem 2004. godine iznosila je oko 600 eura. Ukupni troškovi rada (nadnice, plaće i doprinosi za socijalno osiguranje) u Hrvatskoj bili su u 2004. godini oko 935 eura, što je niže od iznosa u EU-15 (2.767 eura) i Sloveniji (1.298 eura), ali mnogo više od iznosa u Slovačkoj Republici (536 eura), Mađarskoj (551 eura), Srbiji i Crnoj Gori (330 eura), Bugarskoj (276 eura) i Rumunjskoj (204 eura).

Žene u Hrvatskoj prosječno zarađuju približno 11% manje od muškaraca. Na nižim platnim razinama razlika izmenu nadnice žene i muškarca iznosi otprilike 10%, a na najvišim razinama ta je razlika 20%. Navedena je razlika posljedica izravne diskriminacije ali i segregacije žena u slabije plaćenim zanimanjima.

U Republici Hrvatskoj postoje dva izvora statističkih pokazatelja o zaposlenosti odnosno nezaposlenosti. Prvo, to su podaci o evidentiranoj nezaposlenosti koje obranuje Hrvatski zavod za zapošljavanje (HZZ). Drugi pokazatelji su iz Ankete radne snage (ARS) koju od 1996. godine provodi Državni zavod za statistiku (DZS), a čija je metodologija usklađena s pravilima i uputama Međunarodne organizacije rada (ILO) te Europskog ureda za statistiku (Eurostat), čime se osigurava metodološka usporedivost s istraživanjima u zemljama Europske Unije.

Značajno oživljavanje gospodarske aktivnosti krajem 1990-ih i početkom 2000-ih nije praćeno povećanim i bržim zapošljavanjem, ali je ipak zabilježeno neznatno smanjivanje broja nezaposlenih. Prema ARS, relativno niska ukupna stopa aktivnosti od 53,4% u 2002. blago se povećala na 54,8% u 2005. Hrvatska ima razmjerno visoku stopu aktivnosti muškaraca (60,9%), što je oko 10% niže u usporedbi sa 71,3% u EU-25, ali vrlo nisku stopu aktivnosti stanovništva u dobi od 55-64 godine (31,5% u usporedbi s 42,5% u EU-25) i mladih osoba (15-24). Stope zaposlenosti u 2005. godini bile su puno više za muškarce (60,9%) nego za žene (49,2%). U 2006. godini predviđa se da će zaposlenost porasti za 1,5%, u 2007. godini za 1,8% i u 2008. za 0,8%, dok bi se stopa nezaposlenosti trebala stalno smanjivati i doseći 10,7% u 2008. (2006. – 11,5%, 2007. – 10,9%).

Prema strukturi zaposlenih prema djelatnostima Hrvatska ima viši udio zaposlenih u poljoprivrednim djelatnostima i industriji (u 2004. godini 16,5% i

29,9%) u usporedbi s EU-25 (2004. godine 5,0% i 24,9%), te niži udio zaposlenih u uslužnim djelatnostima (u 2004. godini 53,7% u usporedbi sa 70,1% u EU-25).

Prema kriteriju registrirane nezaposlenosti, Hrvatska je sa stopom koja je krajem 2005. godine iznosila gotovo 18% bila pri vrhu zemalja srednje i istočne Europe. Međutim, prema stopi anketne nezaposlenosti – koja ne odražava specifičnosti nacionalnih sustava, pa je stoga mnogo bolja osnova za usporedbu – Hrvatska nije odskakala od drugih zemalja iz te skupine. Tijekom 2005. godine prosječna anketna stopa nezaposlenosti u Hrvatskoj bila je 12,7% (DZS), dok je 7,8% bila u EU-15 te 8,6% u EU-25. Od novih zemalja članica EU najveću stopu nezaposlenosti ima Poljska (17,0%), koju slijedi Slovačka Republika (15,5%). Najniže stope nezaposlenosti zabilježene su u Sloveniji (6,7%) i Mađarskoj (7,4%).

Nezaposlenost je u Hrvatskoj posljedica nedostatka strukturnih promjena gospodarstva. Uništenje radnih mjesta u kontekstu likvidacija i stečaja velikog broja poduzeća, nije bilo praćeno otvaranjem dostatnog broja novih radnih mjesta u privatnom sektoru. Relativno visoke realne nadnice i plaće, institucionalna nefleksibilnost te opća neusklađenost ponude i potražnje rada čine se najvećim preprekama za dinamičnije djelovanje tržišta rada. I premda se broj nezaposlenih tijekom posljednjih godina smanjio, žene su u ovoj kategoriji i dalje najbrojnije, i taj se broj stalno povećava.

Prema dobi značajno se smanjuje apsolutni broj mladih nezaposlenih osoba od 15-24 godine, uglavnom se zadržava broj nezaposlenih osoba srednje dobi (od 30-40 godina), dok se prilično naglo povećava broj nezaposlenih osoba starijih od 50 godina.

Slijedom toga i zbog smanjenja ukupnog broja nezaposlenih povećao se udio starijih osoba u ukupnoj nezaposlenosti na nešto više od jedne petine.

Iako se apsolutno smanjio broj nezaposlenih mladih prema administrativnom izvoru, njihov je položaj u svijetu rada još uvijek jako nepovoljan. Stanje je pogotovo nezadovoljavajuće ima li se na umu da je u Hrvatskoj dvostruko veća stopa nezaposlenosti mladih (33,4% u 2004. i 32,6% u 2005.) u odnosu na prosjek EU-15 (16,6%) i EU-25 (18,7%) za 2004. godinu. Ipak, udio nezaposlenih mladih u dobi od 15-24 godine u ukupnoj populaciji ove dobne skupine smanjio se s 13,2% u 2004. i 12,3% u 2005. na 9,6% u drugom tromjesječju 2006. godine. Uz višu stopu ukupne nezaposlenosti od prosjeka promatranih zemalja, Hrvatska je imala i nešto višu razinu dugotrajne nezaposlenosti. Relativno visoka razina dugotrajne nezaposlenosti u Hrvatskoj bila je posljedica manjih tokova radnika, odnosno

manjeg broja novozaposlenih, ali i nešto manjeg broja zaposlenih koji su napuštali radna mjesta. Dugotrajnom nezaposlenošću pogotovo su pogonene žene, tako da je u 2005. godini nezaposleno dulje od 2 godine bilo gotovo 43,5% nezaposlenih žena i 39,4% muškaraca.

Određene skupine kao što su osobe koje skrbe o drugima i autsajderi na tržištu rada (osobe s invaliditetom, mlade osobe bez radnog iskustva ili starije osobe) češće bivaju isključene s tržišta rada. Pripadnici romske zajednice suočavaju se s različitim preprekama prilikom zapošljavanja.

1.4.1.2 Šibensko-kninska županija

Ukupan broj zaposlenih osoba u Šibensko-kninskoj županiji u lipnju 2005. je bio 28.611.

Prema posljednjem popisu stanovništva iz 2001., bilo je 30.990 zaposlenih osoba tj., 69% ukupnog aktivnog stanovništva.

U trgovačkim društvima u 4 djelatnosti NKD-a koje zapošljavaju najveći broj ljudi županije, 2004 godine je radilo: u prerađivačkoj industriji 3.442 osobe, u trgovini, popravak mot. vozila i predmeta za kućanstvo 2.554 osobe, u obrazovanju 1.946 osobe i u transportu 1.706 osobe. Iz evidencije HZZ-a u Šibeniku vidi se da najveći broj novo prijavljenih nezaposlenih osoba je u uslužnim i trgovačkim zanimanjima.

Nezaposlenost u Šibensko-kninskoj županiji je postupno rasla nakon Domovinskog rata i postigla vrhunac 2001. godine nakon čega se postupno počela smanjivati. Ukupan broj nezaposlenih osoba 31.12.2004. je bio 10.859. Na kraju 2004 godine stopa nezaposlenosti na državnoj razini je bila 18% dok je stopa u Šibensko-kninskoj županiji iznosila 29 %. Stopa nezaposlenosti se tijekom 2004 smanjila u 10 županija. Najveće smanjenje te stope (3%) je zabilježeno u Šibensko-kninskoj županiji. Žene su zastupljene sa 56% u ukupnom broju nezaposlenih krajem 2004. Udio žena u ukupnom broju nezaposlenih se postupno povećava od 1996. kada je bio svega 50,8%. Kretanje nezaposlenosti pokazuje stalan pad nakon 2001, tako da je na kraju 2004 broj nezaposlenih za 10,1% niži u usporedbi sa 2003; dok je na kraju 2003. taj broj manji za 8,2% u usporedbi sa istim periodom u 2002. Na kraju 2004. 66% nezaposlenih se nalazi u tom statusu duže od 6 mjeseci, a 57,5% od ukupnog broja nezaposlenih je u tom statusu duže od 1 godine. Ipak,

udio u dugotrajnoj nezaposlenosti se smanjio za 3.6% u odnosu na 2003. godinu. Do kraja 2004. broj nezaposlenih u usporedbi sa 2003. se smanjio u svim dobnim skupinama. Najveći dio nezaposlenih su osobe preko 50 godina (18,2% u 2004).

73.2% nezaposlenih ima nisku razinu obrazovanja (bez završene osnovne škole, završena osnovna ili nezavršena srednja škola). Nedostatak vještina je glavni razlog njihove nezaposlenosti. Ovo objašnjava trenutna slobodna radna mjesta oglašena za područje županije. Nedavno istraživanje tržišta radne snage je pokazalo da 56,3% poduzeća koja su sudjelovala u istraživanju, ima poteškoće u pronalaženju novih radnika. Ovo se događa usprkos velikom broju onih koji traže zaposlenje preko HZZ-a u istim zanimanjima. Ovo ukazuje na potrebu za usavršavanjem i prekvalifikacijama kako bi se odgovorilo na potrebu koja je uočena.

Od 1998, Hrvatski zavod za zapošljavanje razvio je aktivne mjere zapošljavanja putem programa potpore zapošljavanju. Program je usredotočen na potrebe raznih nezaposlenih osoba, uključujući naučnike, branitelje, starije osobe i invalide.

Gabi Mikelić, 4.b

Program se sufinancira zajedno s poslodavcima koji uglavnom zapošljavaju osobe na odreneno radno vrijeme. Kad ugovor o sufinanciranju istekne, poslodavci obično otpuštaju radnike. Od ožujka 2002. do srpnja 2005., zaposlenje je nađeno za 3.205 osoba. Ipak, Hrvatski zavod za zapošljavanje te mjere smatra neodgovarajućima, i potrebne su nove inicijative da bi se riješio taj problem.

U 2004 godini HZZ je u okviru projekta „CARDS 2002 – Lokalno partnerstvo za zapošljavanje“ napravio analizu tržišta rada, te na osnovu toga u partnerstvu sa grupom relevantnih lokalnih dionika izradio Strategiju razvoja ljudskih potencijala. Svrha strategije je uskladiti ponudu i potražnju na tržištu radne snage, a ciljevi su: promicanje zapošljavanja, poduzetništva, obrazovanja, te socijalne skrbi i uključivanja.

Tablica: *Nezaposleni u Šibensko-kninskoj županiji po spolu i dobi na dan 31.12*

Godina	Ukupno	Žene	Žene (%)	Muš.	Muš. (%)
2005.	9850	5648	57,3	4202	42,7
2006.	9122	5288	57,9	3834	42,0
2007.	7420	4308	58,1	3112	41,9
2008.	6876	4033	58,6	2843	41,3
2009.	8027	4464	55,6	3563	44,4

godina	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50 i više
2005.	425	1223	1138	1064	1261	1343	1351	2045
2006.	404	1074	1068	940	1137	1183	1240	2076
2007.	279	844	842	769	902	974	966	1844
2008.	256	768	815	714	843	851	865	1764
2009.	382	994	1120	870	847	967	958	1889

Izvor: HZZ

Promjene u nezaposlenosti prikazane su u gornjim tablicama. Evidentiran je pad nezaposlenosti od 2005. godine do 2008. godine. Nažalost, trend rasta

nezaposlenih zabilježen je tijekom čitave 2009. godine, a nastavio se i u 2010. godini. Na kraju 2009. godine broj nezaposlenih na evidenciji Zavoda za zapošljavanje bio je 8.027 osoba, što je 16,7% više nezaposlenih nego na kraju 2008. godine.

U strukturi nezaposlenih osoba po spolu, u svim navedenim godinama žene su bile brojnije. Udio nezaposlenih žena na kraju 2009. godine bio je 55,6%, dok udio muškaraca je 44,4%. Zadnja godina bilježi porast muškaraca na evidenciji za zapošljavanje (krajem 2009. godine 25,3% više muškaraca u odnosu na 2008. godinu).

Dobna struktura pokazuje da tijekom pet godina nije došlo do većih oscilacija. Starija dob (preko 50 godina) bilježi najveći rast nezaposlenih (od 20,7% u 2005. do 25,7% u 2008., te 23,5% u 2009. godini).

Tablica: Stopa nezaposlenosti u ŠKŽ od 2005-2009

	31.12.2005.	31.12.2006.	31.12.2007.	31.12.2008.	31.12.2009.
Aktivno stanovništvo	37.386	37.085	37.358	37.040	36.893
Ukupno zaposleni	27.536	27.963	29.938	30.164	28.866
Ukupno nezaposleni	9.850	9.122	7.420	6.876	8.027
Stopa nezaposlenosti	26,3%	24,6%	19,9%	18,6%	21,7%

Izvor: Statistika HZZ, statistika Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (HZMO)

Stopa nezaposlenosti krajem 2009. godine u ŠKŽ bila je 21,7%. Nakon pada stope nezaposlenosti kroz pet godina, tijekom 2009. zabilježen je rast stope nezaposlenosti, koji se nastavio i u 2010. godini.

Isti trend kretanja stope nezaposlenosti zabilježen je i u RH, naime tijekom 2009. došlo je do rasta stope nezaposlenosti (16%), ali još uvijek manja nego krajem 2005. godine kad je bila 17%.

Tablica: *Obrazovna struktura nezaposlenih u ŠKŽ (2005-2009) na dan 31.12.*

	Ukupno	Bez škole i nezavršena OŠ	Osnovna škola	SŠ za zanimanja koja traju 3 g, te škola za KV i VKV radnike	SŠ za zanimanja koja traje 4g i više, te gimnazija	Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola	Fakulteti, akademija, magisterij i doktorat
2005	9.850	325	2.814	3.809	2.323	250	329
2006	9.122	328	2.531	3.464	2.182	263	354
2007	7.420	243	1.982	2.781	1.875	229	310
2008	6.876	191	1.771	2.625	1.748	229	312
2009	8.027	208	1.925	3.140	2.101	291	362

Izvor: Statistika HZZ

1.4.1.3 Zadarska županija

Ekonomski je aktivno 65.154 (40,20%) stanovnika dok je ekonomski neaktivno 96.891 (59,80%) stanovnika.

U razdoblju od 2000. do 2004.godine udjel zaposlenih u Zadarskoj županiji u stalnom je rastu po prosječnoj godišnjoj stopi rasta 2,5%.

Trend zaposlenosti nastavlja se i u 2005.godini gdje na dan 31.3.2005. godine pokazuje nastavak i apsolutnog rasta (46.243 zaposlenih) i rasta na razini tromjesečnih prosjeka od 2,9%.

U razdoblju od 2000. do 2004.godine udjel nezaposlenih u stalnom je opadanju, najveći je bio potkraj 2001.godine 29,2%, a najmanji koncem 2004.godine. Vrijednosti u prvom tromjesečju 2005.godine ukazuju na blagi porast nezaposlenih gledano na dan 31.3.2005.godine (12.609 registriranih nezaposlenih), ali odnos tromjesečnih prosjeka 2005./2004.g. ukazuje na daljnji pad nezaposlenosti od 2,6%.

Najvažniji indikator nezaposlenosti – stopa nezaposlenosti (ukupan broj nezaposlenih kao proporcija ukupne aktivne populacije) također karakterizira stalni pad.

Mateo M., 3. b

Administrativna stopa nezaposlenosti Zadarske županije od 29,2% (RH 21,8%) u 2001.godini pala je na 21,1% (RH 18%) u 2004. godini. Kao što vidimo, ona je još uvijek veća od svoje vrijednosti za RH, međutim brzina pada administrativne stope nezaposlenosti je više nego dvostruko veća u Zadarskoj županiji.

Strukturu zaposlenih po djelatnostima u Zadarskoj županiji karakterizira dominantnost sektora usluga, visok udjel javnog sektora s pozitivnom tendencijom što unutar njega raste udjel obrazovanja, relativno velik udjel industrije te najmanji udjel poljoprivrede, lova, šumarstva i ribarstva.

Struktura zaposlenosti/nezaposlenosti prema spolu u Zadarskoj županiji ukazuje na ozbiljnu asimetričnost kad je u pitanju zastupljenost ženske populacije u zaposlenosti :

- stopa zaposlenosti muškaraca iznosi 35,7% i znatno je veća od stope zaposlenosti žena koja iznosi 22,7%
- kontinuirano povećanje nezaposlenosti žena kako u apsolutnim iznosima, tako i relativno prema muškoj nezaposlenoj radnoj snazi (od 30% više žena 2000.godine pa do 57,9% više u 2004.godine)

Istodobno kada gledamo strukturu zaposlenosti/nezaposlenosti po dobi, nailazimo na izrazito visoku nezaposlenost mlade populacije u dobnoj skupini od 15-24, što iznosi 15,5% udjela u ukupnoj strukturi nezaposlenosti. Dobne skupine od 25 do 54 godina karakterizira ravnomjerno visok plato nezaposlenosti koji se od 11,5% za skupinu 25-29 lagano penje do 13,5% za skupinu 50-54 godina. Čak i skupina 55-64 ima solidnih 10,1% udjela u ukupnoj nezaposlenosti.

Najveći problem kad je u pitanju razina obrazovanja ukupno radno sposobnog stanovništva jest njegova niska obrazovna razina, odnosno visok udjel u obrazovnoj strukturi dijela radno sposobnog stanovništva s niskom razinom znanja i vještina: 40,5% ukupno radno sposobnog stanovništva je bez škole, nedovršenom osnovnom i osnovnom školom, među muškarcima on iznosi 31,5%, a kad su u pitanju žene onda postotak se penje na 48,7%. Udjel radno sposobnog stanovništva sa srednjom razinom znanja i vještina iznosi 48,5% (56,0% kod muškaraca i 41,6% kod žena), dok je udjel onog s visokom razinom znanja i vještina 11,1% (12,4% kod muškaraca i 9,8% kod žena). Gledajući na razinu obrazovanja s obzirom na spolnu strukturu radno sposobnog stanovništva vidljivo je da udio žena opada s kretanjem prema višoj razini znanja i vještina, dok u obratnom smjeru dramatično raste.

Registirana radna snaga u Zadarskoj županiji 2004. – 2009.

	31.12.2004		31.12.2005		31.12.2006.		31.12.2007		31.12.2008		31.12.2009.	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Nezaposleni	12278	21,1	11361	19,1	11898	19,09	10508	16,95	9846	15,7	11196	18,99
Zaposleni	45816	78,9	48133	80,9	50440	80,91	51478	83,05	53000	84,3	47760	81,01
Radna snaga	58094	100	59494	100	62338	100	61986	100	62846	100	58956	100

Izvor: HZZ PS Zadar, HZZO PU Zadar

Stopu nezaposlenosti u Zadarskoj županiji karakterizira kontinuirani pad od 2001. do 2008. g. Administrativna stopa nezaposlenosti Zadarske županije sa 29,2% (RH 21,8%) iz 2001.g. pala je na 15,7% (RH 13,2%) na kraju 2008.g., s tim da su sve kvartalne vrijednosti stope nezaposlenosti u 2008.g. manje su nego one

zabilježene 2007.g. a stopa od 13,3% iz trećeg kvartala 2008.g. predstavlja najnižu dosada zabilježenu stopu nezaposlenosti u Zadarskoj županiji. Preokret pozitivnog trenda događa se u kriznoj godini, 2009., kada značajno raste nezaposlenost na državnoj i županijskoj razini, te stopa nezaposlenosti Zadarskoj županiji na dan 31.12.2009. godine dostiže 19%.

Broj nezaposlenih u Zadarskoj županiji 2001. – 2009.

	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Republika Hrvatska	380195	389741	318684	317577	307851	293153	254484	240455	291545
Zadarska županija	16797	16147	12725	12278	11361	11898	10508	9846	11196
Žene	9529	9324	7909	7550	6896	7384	6621	6206	6693
Benkovac	1591	1454	1089	894	848	980	745	683	542
Biograd	1578	1350	1128	916	837	1004	858	763	303
Obrovac	702	671	645	642	649	610	517	502	448
Zadar	11875	11638	8967	8860	8049	8307	7435	6988	4788
Pag	463	437	351	308	304	317	295	311	229
Gračac	588	597	545	658	674	680	658	599	685
Udio ZD u RH u %	4,42%	4,14%	3,99%	3,87%	3,69%	4,06%	4,13%	4,09%	3,84%

Izvor: HZZ

Od 2001.g. Zadarska županija je doživjela značajan ekonomski oporavak i oživljavanje gospodarstva što je preokrenulo dotadašnje negativne trendove na tržištu rada. To je prva godina poslije desetljeća stagnacije u kojoj je u zaposlenosti ostalo više osoba nego ih je bilo prethodne godine. Do kraja 2008.g. zaposlenost je u prosjeku godišnje rasla 3,7% ili, izraženo u osobama, prosječno oko 1.800 osoba svake je godine zaposleno na novim radnim mjestima. 2008.g. u odnosu na 2007.g. broj takvih osoba je bio 1.500, a u istoj godini, neovisno da li su popunili novoootvoreno mjesto ili su zamijenili nekog radnika, posao je dobilo 13.250 osoba. Recesijska godina, 2009. se očituje u povećanju broja nezaposlenih na državnoj i županijskoj razini.

Struktura nezaposlenih po spolu obilježena je kontinuiranom većom stopom nezaposlenosti žena prema muškoj radnoj snazi.

1.5. SUSTAVI OBRAZOVANJA, ZDRAVSTVA I SOCIJALNE SKRBI

1.5.1 Šibensko-kninska županija

Sustav odgoja i obrazovanja u Šibensko-kninskoj županiji zahtijeva veliko restrukturiranje.

Potrebno je više modernih nastavnih programa, nova oprema, zajedno s primjenom modernih obrazovnih sadržaja, poboljšanim nastavnim metodama i dodatnim nastavnim prostorijama.

Tek manji dio osnovnih i srednjih škola u županiji ima uvjete potrebne za pružanje modernog obrazovanja.

Sve škole u kojima su kombinirani razredi su smještene u ruralnim područjima županije.

Prosječan broj učenika upisanih u kombinirane razrede u školskoj godini 2004/2005 bio je 7,4 što opravdava kombiniranje razreda za nastavu. U školskoj godini 2002/2003 prosječan broj učenika u kombiniranim razredima je bio 10. Ovaj podatak je vjerni pokazatelj smanjenja broja ruralnog stanovništva.

Ukupno 24 osnovne škole djeluju na području županije i 13 srednjih škola.

U županiji postoji nekoliko visokoobrazovnih ustanova: Visoka škola za turizam u Šibeniku koja nudi obrazovanje u turizmu i informatici, veleučilište "Marko Marulić" u Kninu koje nudi obrazovanje u poljoprivredi, prehrambenoj tehnologiji i trgovinskom poslovanju i poduzetništvu (prva akademska godina je 2005 – 2006), zatim nastavni centar Splitskog pomorskog fakulteta, nastavni centar Upravno-pravnog studija Splitskog sveučilišta te nastavni centar Zagrebačkog fakulteta prometnih znanosti. Studenti koji žele studirati nešto drugo moraju ići u druge gradove ili inozemstvo.

S obzirom na stopu nezaposlenosti i snažnu konkurenciju u traženju zaposlenja u županiji, kvalifikacije završenih srednjoškolaca i studenata ne odražavaju potrebe lokalnih poslodavaca. Postoji potreba za zadržavanjem ljudi u deficitarnim zanimanjima, kao što je stolar, kamenorezac, armirač, kuhar, konobar, nastavnik matematike, nastavnici stranih jezika itd. U okviru mjera aktivnog zapošljavanja HZZ provodi programe preorijentacije kako bi se postigao bolji balans između zanimanja za kojima vlada različita potražnja na tržištu rada.

U županiji postoji 5 Pučkih otvorenih učilišta koji provode programe obrazovanja odraslih za stjecanje srednje stručne spremne kroz puno školovanje, prekvalifikaciju, dokvalifikaciju i programe osposobljavanja. Svi programi obrazovanja odraslih (osim tečajeva) su verificirani od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, obuhvaćaju velik opseg različitih zanimanja te se upisuju u radnu knjižicu.

Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva uz pomoć poduzetničkih potpornih institucija (razvojnih agencija i centara za poduzetništvo) provodi programe edukacije za poduzetnike početnike i one u fazi rasta i razvoja. Programe edukacije za poduzetnike također organiziraju Hrvatska gospodarska komora, Obrtnička komora i HBOR (za poduzetnike početnike).

Zdravstvo u Šibensko-kninskoj županiji je sastavni dio zdravstvenog sustava Republike Hrvatske, koji je najvećim dijelom centraliziran. Obilježavaju ga svi oni problemi karakteristični za cijeli sustav. S jedne strane to je potreba dodatnih i znatnih ulaganja u održavanje postojećeg standarda, u unaprjeđenje zdravstvenog sustava i infrastrukture, a s druge strane stalni zahtjevi za smanjenjem potrošnje u zdravstvu.

Županija, kao jedinica područne-regionalne samouprave, ima svoje zakonske obveze i aktivno je uključena kao nositelj određenih poslova u zdravstvu. Osnivač je i vlasnik zdravstvenih ustanova na svom području što podrazumijeva upravljanje istima i odgovornost za njihov rad.

U svom proračunu županija redovito izdvaja sredstva za određene zdravstvene potrebe kao i sredstva za investicije i investicijsko održavanje građevinskih objekata i opreme u zdravstvenim ustanovama. U županijskom proračunu za 2005. godinu od ukupnih 80 mil. kuna, za programe i aktivnosti u zdravstvu je predviđeno 15.174.000 kuna.

Mrežu zdravstvene zaštite u županiji čine:

- Opća bolnica Šibensko-kninske županije sa radom na dva lokaliteta, u Šibeniku i Kninu;
- Domovi zdravlja: Dom zdravlja Šibenik, Dom zdravlja Knin i Dom zdravlja Drniš;
- Zavod za javno zdravstvo Šibensko-kninske županije;
- Županijske ljekarne Šibenik i Drniš;
- Timovi primarne zdravstvene zaštite u zakupu; i
- Određeni broj privatnih ambulanti i ljekarni.

Pred županiju se postavlja, kao prioritetna potreba, gradnja nove bolničke zgrade u Šibeniku, na novoj lokaciji, jer postojeći objekti paviljonskog tipa prometno stiješnjeni u samom središtu grada, a neki stari i više od 130 godina, ne mogu na adekvatan način zadovoljiti bolničke potrebe u budućnosti. Također se nameće potreba boljeg iskorištenja postojećeg bolničkog prostora u Kninu, u smislu uvođenja novih sadržaja i djelatnosti. Tu su također učinjeni određeni pomaci, uvođenjem nove djelatnosti produženog liječenja, što treba i dalje razvijati.

Na području Šibensko-kninske županije djeluju tri Centra za socijalnu skrb koji zapošljavaju 65 osoba:

- CZSS Šibenik
- CZSS Drniš
- CZSS Knin.

Centri za socijalnu skrb su javne ustanove čiji je osnivač RH. Stručnjaci koji rade u Centrima rješavaju i provode prava iz socijalne skrbi u skladu sa Zakonom o socijalnoj skrbi (savjetovanje, financijska pomoć, skrb izvan obitelji), obavljaju nadzor nad udomiteljskim obiteljima i sudjeluju u sudskim postupcima kada se radi o zaštiti djece i drugih članova obitelji.

Sve je veći broj obitelji koje koriste financijsku socijalnu pomoć zbog visoke stope nezaposlenosti i posebnih problema s kojima su suočeni povratnici i doseljenici. Posljednji statistički podaci za lipanj 2005. pokazuju da Šibensko-kninska županija ima najviši postotak korisnika financijske socijalne pomoći (pomoći za uzdržavanje): 11.603 korisnika ili 10,3%35.

U istom mjesecu prosjek primatelja pomoći za uzdržavanje za cijelu Hrvatsku je bio 2,7% (u Zagrebačkoj županiji 1,2%, u Zadarskoj županiji 3%). U županiji postoji opći nedostatak usluga socijalne potpore, uključujući obiteljska savjetovališta, poticanje samopouzdanja kod mladih i sprječavanje poremećaja u ponašanju, usprkos tome što je polovicom 2005. godine Centar za socijalnu skrb Šibenik otvorio Savjetovalište za djecu, mladež, brak i obitelj.

U županiji postoje 6 Domova za starije i nemoćne osobe koji pružaju smještaj za 516 osoba što zadovoljava trenutne potrebe. Centar za odgoj i obrazovanje djece i mladih koji skrbi o djeci i mladima s psiho-fizičkim problemima u razvoju se nalazi u Šibeniku, dok se ustanova socijalne skrbi „Roman-obitelj“ koja skrbi o odraslim osobama s mentalnom retardacijom nalazi u Bratiškovcima.

1.5.2 Zadarska županija

Općenito gledajući, zdravstveni i obrazovni sustav suočeni su s nedostatkom kvalitetne infrastrukture na području županije. Većina usluga i infrastrukture koncentrirani su u glavnom u većim centrima, dok je njihov nedostatak vidljiv u ruralnim područjima i otocima.

Zadarska županija ima 37 osnovnih, 21 srednju školu i Sveučilište. Osnovni problem školstva na svim razinama (vrtići, osnovno i sredne obrazovanje) je nedostatak prostora, osoblja i specijaliziranih obrazovnih programa koji bi odgovorili potrebama. Problem je očitiji na otocima i u zaleđu, naročito u područjima koji su za vrijeme rata bili okupirani.

Promjene u demografskoj strukturi također su pridonijele ovom problemu.

Srednjoškolsko obrazovanje u gradu Zadru programski pokriva sve vitalne interese zadarskih srednjoškolaca, dok bi izvangradsko trebalo razvijati i profilirati prema specijalnim programima specifičnim za pojedine prostore.

Od srednjoškolskog obrazovanja na području otoka Paga treba predvidjeti obrazovanje vezano na razvoj turizma i tercijalnih djelatnosti. Najveći problem srednjoškolskog obrazovanja u gradu Zadru jest prostor. 2002. godine osnovano je Sveučilište u Zadru sa 21 odjelom. Njegovo osnivanje je nastavak duge akademske tradicije te predstavlja veliki potencijal ovog područja. Glavni izazovi za Sveučilište trenutno su implementacija *Bolonjskog procesa*, kao i stvaranje povoljnih uvjeta studiranja za studente.

Pitanje zdravstva i zdravstvene zaštite regulirana su na nacionalnoj razini.

Zdravstvena zaštita na županijskoj razini pokrivena je bolnicama, domovima zdravlja, Županijskim zavodom za javno zdravstvo, ljekarnama i privatnom praksom liječnika.

U Zadarskoj županiji djeluje Opća bolnica Zadar, Ortopedska bolnica Biograd n/m, domovi zdravlja Zadar, Biograd n/m, Benkovac i Gračac, Zavod za javno zdravstvo Zadar, apoteke u Zadru, Novalji, Pagu, Povljani, Biogradu n/m, Ninu, Obrovcu, Benkovcu, Preku, Stankovcima, Gračacu i Starigradu.

Institucije socijalne zaštite i socijalne službe imaju manjak ljudi i prostora. Na području Županije djeluju centri za socijalnu skrb u Zadru, Benkovcu, Biogradu n/m i Gračacu.

Postoje i duge liste čekanja za svaki od navedenih domova, a Centri za socijalnu skrb skrbe o velikom broju korisnika. Problem je izražen u zaleđu gdje pretežno živi starija populacija, a Centri nemaju dovoljno ljudi da bi skrbili o njima.

1.6. GOSPODARSKO PROIZVODNI SUSTAV

1.6.1. Šibensko-kninska županija

Gospodarstvo županije Šibensko-kninske zaostaje za drugim županijama u Hrvatskoj. Dok je BDP (bruto društveni proizvod) u Hrvatskoj u 2004. iznosio 7.732\$ po stanovniku (6. 286 eura) isti je u Šibensko-kninskoj županiji iznosio tek 2.370\$ po stanovniku (1.927 eura), što postavlja županiju na 17. mjesto među 21 hrvatskom županijom. U Zagrebu BDP iznosi 24.000 \$ po stanovniku (19.512 eura).

Industrijska proizvodnja u županiji je bila uvelike oštećena tijekom rata. Mnoge firme su se prisilno zatvorile budući nisu bili u mogućnosti osigurati potrebne investicije za obnovu opreme. Dodatno, neriješena pitanja vlasništva, stari dugovi i administrativne prepreke, odvrćali su mnoge investitore u prošlosti. Jedino područje u gospodarstvu koja bilježi stalni rast od 1995 je turizam. Poljoprivreda i dalje ostaje na ograničenoj razini u većini sela, najčešće na razini opstanka ili za mjesnu trgovinu.

Gospodarstvo u županiji je u postupku revitalizacije sa potrebom balansiranja industrijskih aktivnosti malog stupnja te razvoja sektora malog i srednjeg poduzetništva sa većom eksploatacijom županijskih bogatih prirodnih resursa, obalnog područja i lokalne tradicije u obrtništvu.

Glavni izazov u gospodarstvu je migracija mlađe populacije u urbane centre izvan županije. Uzastopna redukcija u radnoj snazi, naročito educiranih radnika, znatno utječe na razvoj poduzetničkih djelatnosti te odvrća strane ulagače od regije. Drugi faktor koji objašnjava spori rast privatnog sektora je nedostatak adekvatne fizičke poslovne infrastrukture na razini županije. Ovo pitanje adresirano je vladinim planom za gospodarski razvoj iz 2004., temeljem kojega će Šibensko-kninskoj županiji biti dodijeljena 24 milijuna HRK za izgradnju 16 poslovnih zona. U razdoblju od 2001. do rujna 2005. odobreno je 9,1 milijun HRK za izgradnju 7 poslovnih zona: Ražine, Podi, Drniš, Stanine (Vodice), Kosa, Preparandija, Promina (Oklaj). Na području županije nalazi se i jedan poduzetnički inkubator u Kninu te je u pripremi otvaranje inkubatora u Mandalini kraj Šibenika Nadalje, u planu je otvaranje „One-stop-shopa“ kako bi se podržao razvoj srednjih i malih poduzeća, a predvišeno je da u potpunosti funkcionira do kraja 2006 godine. Također, županija Šibensko-kninska napravila je plan izgradnje novih i dovršenja započetih poduzetničkih zona Šibensko-kninske županije u periodu od 2004. do 2007. god kojim se uz gore navedenih 7 spominju dodatnih 10 poslovnih zona: Pakovo selo, Radonić, Trbounje, Čista Velika, Vedro Polje, Golubić, Polača, Stara

straža, Suhopolje i Unešić. Poslovne zone Podi i Čista Velika identificirane su kao zone od županijskog značaja. Novom auto cestom Zagreb-Split koja prolazi pokraj Šibenika očekuje se stvaranje boljih uvjeta za razvoj županije, a naročito grada Šibenika. Međutim, auto cesta bi mogla dodatno utjecati na daljnje ometanje gospodarske situacije u zaleđu Šibensko-kninske županije.

Ukupan broj poduzeća registriranih pred trgovačkim sudom Šibensko-kninske županije u 2005. iznosi 2.133. 481 novo poduzeće registrirano je pred sudom od srpnja 2002. do lipnja 2005., dok je u istom periodu 205 poduzeća izbrisano iz registra suda.

Međutim od 2.133 registrirana, samo 1.193 subjekta su solventna, odnosno aktivno djeluju. Najveći broj aktivnih djelatnosti su mali poduzetnici (1.141 ili 95,6% registriranih subjekata), 37 srednje velikih poduzetnika (3%) i 15 velikih poduzetnika (1,3%).

Većina poduzetnika u Šibensko-kninskoj županiji bavi se veleprodajom i maloprodajom (38,9% od ukupno registriranih poduzetnika). 147 poduzetnika (12,3%) su uključena u prerađivačku industriju. U povećanju je broj poduzetnika koji se bave nekretninama (175 registriranih ili 78% više u usporedbi sa 2001.), a 83 poduzetnika bave se ugostiteljstvom(7%).

Dodatno, povrh poduzeća registriranih pri trgovačkom sudu, 3.453 poslovnih subjekata u 2004. registrirano je kao obrti u Šibensko-kninskoj županiji. Obrtnici su organizirani kroz 5 udruženja obrtnika (Šibenik, Vodice, Drniš, Knin, Murter-Pirovac-Tisno). Obrtnici u Šibensko-kninskoj županiji su najviše uključeni u tzv. tercijalnom sektoru (ugostiteljstvo i trgovina) te postoji vrlo mali broj proizvodnih obrta.

1.6.2. Zadarska županija

Postoji duga tradicija obrtništva koji uz ostale male i srednje gospodarske subjekte čine jezgru ekonomske strukture.

Prema podacima Obrtnog registra Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva Republike Hrvatske:

- U razdoblju 2001.-2004. primjetan je rastući trend broja obrtnika. U 2002. Broj obrtnika je u odnosu na 2001. godinu porastao za 11,2%. 2003. taj rast je nešto manji, i u odnosu na 2002. godinu broj je porastao za 4,8%. U 2004. pozitivan trend je nastavljen i broj obrta je u odnosu na 2003. veći za 6.1%.
- Većina registriranih gospodarskih subjekata u Zadru su mala poduzeća (94,6%) koja čine 44,3% zaposlenosti. Ostalih 3,9% su srednja, i

zapošljavaju 26,4%. Posljednjih 1,5% čine velike kompanije koje zapošljavaju 29,3% radne snage.

Industrija je u proteklom razdoblju bila okosnica i glavni pokretač razvoja područja Zadarske županije, usprkos tome što u posljednjem desetljeću druge, a posebice uslužne, djelatnosti bilježe brži razvitak. Industrija je stalno sudjelovala s oko 30% u ukupnom društvenom proizvodu. U strukturi industrije sada dominira prehrambena industrija i industrija pića (te grane industrije čine preko 50% ukupne industrijske proizvodnje). Dvije druge grane po veličini i značaju iza prehrambene industrije su kemijska industrija i metaloprerađivačka industrija i strojogradnja (zajedno oko 30% industrije). Sve ostale grane čine oko 20% industrije.

Fizički obujam industrijske proizvodnje povećan je u 2002. godini za 2,1%, što pokazuje da je nakon velikog pada zabilježenog u 1999. godini daljnji pad zaustavljen, ali i to da istodobno nije došlo do značajnijih promjena u strukturi industrijske proizvodnje koje bi bile pretpostavka da se promjene dugogodišnja negativna kretanja i velike godišnje oscilacije u kretanju proizvodnje. Indeks industrijske proizvodnja za 2004. godinu je 90,0, što odgovara smanjenju industrijske proizvodnje za 10,0%. Taj pad u prvom redu je rezultat pada proizvodnje u prehrambenoj industriji (proizvodnja hrane i pića) koja čini gotovo 40% prerađivačke industrije, a ona bilježi pad za gotovo 30%, odnosno smanjila je svoj udio u ukupnoj prerađivačkoj industriji na 35% u odnosu na 49,6% prošle godine. Istodobno sve druge važne grane zadarske industrije, kao što su proizvodnja metala, proizvodnja kemijskih proizvoda te izdavačko-tiskarska djelatnost, bilježe vrlo visoki porast, i to sve preko 20%, a proizvodnja metala i više od 55%. Unatoč ukupnom padu fizičkog obujma proizvodnje, prerađivačka industrija ostvarila je povećanje prihoda za 8,1%, ali i porast rashoda od 8,4% tako da je u toj djelatnosti ostvarena približno ista negativna razlika između prihoda i rashoda koja, iako minimalna, ipak znači da su ukupni gubitci u ovoj djelatnosti bili veći od dobiti. Uslužne djelatnosti dosegnule su udio od oko 60 % u društvenom proizvodu županije.

Međutim glavna koncentracija uslužnih djelatnosti dogodila se u Zadru ili užem području oko Zadra. Unutar uslužnih djelatnosti najveći udio imale su dvije grane: trgovina i promet, no uspješno se razvijalo i bankarstvo, komunalne usluge i drugo.

U 2009. godini u Republici Hrvatskoj je bilo aktivno 92.965 obrta, od toga u Zadarskoj županiji 4.976, što predstavlja 5,4% od ukupnog broja aktivnih obrta u Hrvatskoj. Od ukupnog broja aktivnih trgovačkih društava u Zadarskoj županiji 61,40% su obrti.

Graf: *Cehovski ustroj u aktivnim obrtima prema oznaci glavne djelatnosti u sjedištu*

Izvor: Statistički pregled „Obrtništvo u brojkama 2010“

Prema oznaci glavne djelatnosti najveći broj aktivnih obrta u županiji se bavi uslužnim zanatstvom (1.426 obrta) te ugostiteljstvom i turizmom (1.217 obrta); zatim obrti koji se bave trgovinom (855), a manje su zastupljeni obrti koji se bave proizvodnim zanatstvom (429); prijevozom osoba i stvari (426) te ribarstvom, marikulturom i poljodjelstvom (403); najmanje aktivnih obrta (220) su fizeri, kozmetičari i sl.

30,3 % aktivnih obrta u Zadarskoj županiji su u vlasništvu žena, a 69,7% obrta je u vlasništvu muškaraca. Obrti zapošljavaju 5.505 radnika, od toga 2.896 žena (52,6%) i 2.609 muškaraca (47,4%).

Kao i u drugim dalmatinskim županijama, turizam je važna rastuća uslužna djelatnost. Prema podacima Instituta za turizam iz 2007. godine Zadarska županija je na zadnjem mjestu po prosječnoj dnevnoj potrošnji turista u usporedbi s ostalim županijama u Jadranskoj Hrvatskoj (NUTS II).

1.7 PRIRODNO NASLIJEĐE TE GOSPODARENJE RESURSIMA I KONZERVACIJA

1.7.1 Šibensko-kninska županija

Krajolik županije Šibensko-kninske bogat je i raznolik, s vrlo razvedenom obalom. Otoci i hridi čine krajolik arhipelaga a u unutrašnjosti se nalaze kanjoni rijeka Krke i Čikole. Na području županije nalaze se i dvije planine: Dinara i Svilaja. Županija ima dva nacionalna parka: Kornati i Krka te više od 10% ukupne površine županije je pod posebnom zaštitom

U Šibensko-kninskoj županiji utvrđen je znatan broj rijetkih životinjskih vrsta. Županija je domovina 83 ugroženih biljnih vrsta (37% ugroženih biljnih vrsta Hrvatske) i 27 ugroženih vrsta sisavaca (66% ugroženih vrsta sisavaca Hrvatske). Postoji malo točnih podataka o populacijama ugroženih vrsta i potrebno je razviti novu politiku i institucionalne mjere za zaštitu ugroženih životinjskih vrsta.

Šume pokrivaju oko 25% teritorija županije. Županijske šume uglavnom nisu gospodarske već imaju općekorisne funkcije: turističke, estetske, ekološke, rekreacijske, zdravstvene, hidrološke, klimatske, protivemisijske. Na obalnom području imamo makiju i borovu šumu, u unutrašnjosti bor i hrast medunac, dok je u najsjevernijem dijelu županije zastupljena bukva. Šumama i šumskim zemljištem upravlja poduzeće Hrvatske šume d.o.o. sa sjedištem u Zagrebu. Hrvatske šume imaju 16 uprava na području RH, unutar kojih su šumarije kao najniže jedinice. Šume na području Šibensko-kninske županije su pod ingerencijom uprave Hrvatskih šuma u Splitu, sa tri šumarije u Šibeniku, Drnišu i Kninu.

Na području Šibensko-kninske županije nalazi se 17 lovišta te 25 lovačkih udruga. Lovišta su u vlasništvu Županije. U lovištima prevladava slijedeća divljač: šumski zec, trčka-jarebica, kamenjarka te divlja svinja.

Također, u Šibensko-kninskoj županiji nalaze se dva velika nacionalna parka: Nacionalni park Krka i Nacionalni park Kornati.

Nacionalni park Krka u cijelosti je smješten na području Šibensko-kninske županije i obuhvaća površinu od 109 kvadratnih kilometara. Rijeka Krka je duga 72.5 km i po dužini je 22. rijeka u Hrvatskoj. Izvor rijeke Krke nalazi se u podnožju planine Dinare, 3,5 kilometra sjeveroistočno od Knina ispod 22 metra visokog Topoljskog Slapa, Velikog Buka ili slapa Krčić, koji je bogat vodom tijekom zime

i suh u ljetnom razdoblju. Dužina slatkovodnog toka je 49 kilometara a boćatog 23.5 kilometara. Važni pritoci rijeke Krke su Krčić, Kosovčica, Orašnica, Butišnica i Čikola. Ukupni pad je 242 m. Sa svojih sedam sedrenih slapova Krka predstavlja prirodni i krški fenomen. Estuarij rijeke Krke dug je 23.5 kilometra te se smatra iznimnim prirodnim fenomenom s obzirom na njegovu očuvanu čistoću i biološku vitalnost zbog čega je to područje izuzetno bogato školjkama te riječnom i morskom ribom. Park je moguće posjećivati tijekom cijele godine, vozilima, pješice ili brodom u organizaciji Parka. Brodom se organizirano posjećuju Visovac, Roški slap i Manastir Krka. U 2003.god. park je posjetilo približno 550.000 osoba, u usporedbi sa 2000. god kad je bilo 356.115 posjetitelja. Potreba zaštite Krke, kao rijetkog fenomena izuzetne znanstvene i estetske vrijednosti neophodna je zbog njene ugroženosti ispuštanjem otpadnih voda radom hidroelektrana te nekontroliranim gospodarenjem vodenim resursima. U izgradnji je sustav za pročišćavanje otpadnih voda u Skradinu a izrađuje se projektna dokumentacija za sustave pročišćavanja otpadnih voda za Knin i Drniš.

Nacionalnom parku je stoga povjeren delikatan posao u očuvanju i održavanju jedinstvenog okruženja, te razvoju turizma u okvirima održivog razvitka. Park predstavlja javnu, neprofitnu organizaciju, i nalazi se pod nadzorom Ministarstva kulture. Uprava Parka nalazi se u Šibeniku a ima dva dvije ispostave u Drnišu i Kninu. U Parku je stalno zaposlenih 80 ljudi s tim da se taj broj znatno poveća u ljetnim razdobljima kada se zapošljavaju sezonski radnici.. Osnovu svog dohotka dobiva od ulaznica i samoodrživ je. NP «Krka» s obzirom na svoj smještaj i blizinu gradova Knina, Drniša, Skradina i Šibenika treba biti oslonac za razvoj okolnih područja čime bi se obogatila turistička ponuda i omogućio razvoj i tim područjima koja prirodno gravitiraju Parku.

Nacionalni park Kornati (najgušći arhipelag u Mediteranu) prostire se na površini od 217 km² (21700 ha). U granicama parka nalazi se 89 otoka otočića i hridi što čini 23% od ukupnog zaštićenog prostora.

Osnovne vrijednosti područja NP Kornati su geološke formacije, tragovi tektonskih procesa, hidrogeologija i geomorfološki oblici u kombinaciji s djelovanjem čovjeka kroz povijest, te osobito akvatorij - podmorje i živi svijet kopna i mora. Kombinacija svih prirodnih i stvorenih oblika tvori osobito atraktivan krajolik u cjelini, a posebno se ističu neki dijelovi krajolika poput strmaca na južnim ekspozicijama pojedinih otoka, dijelovi podmorja, tradicijski elementi gradnje, pašnjaci i okućnice sa suhozidima, lokaliteti kulturne baštine i drugi.

Otočje gotovo u cijelosti obuhvaćaju privatni posjedi. Građevine grupirane u uvalama i nekoliko pojedinačnih u unutrašnjosti otoka služe za poljoprivredne radove i boravak vlasnika posjeda, a dijelom i za prijem gostiju tijekom turističke sezone.

U korištenju površina prevladava kamenjarski pašnjak (ovčarstvo) s dijelovima vrijednog obradivog i kultiviranog poljoprivrednog zemljišta - polja (maslinici), te manji dio degradiranih šumskih površina.

Stroga zaštita podmorja i otočića određena je za 5 lokaliteta: oko otoka Purara, hridi Klint i Volić, oko otoka Mrtovnjak, otoka Klobučar i otoka Veliki i Mali Obručan.

Posjećivanje se odvija isključivo plovilima odnosno morskim putem i to u obliku organiziranih turističkih izleta, zatim individualnog posjećivanja nautičara i plovilima vlasnika posjeda te obilaska lokaliteta na otočnom djelu.

Interesi korisnika prostora sve se više pomiču od tradicijskog bavljenja poljoprivredom u korist individualne turističke ponude u objektima koji stoga poprimaju neprimjerene veličine, sadržaje i oblike u odnosu na tradiciju koja predstavlja vrijednost ovog područja, a ujedno rezultiraju i degradacijom okoliša.

Na cijelom području županije postoji oko 130 manjih i većih, stalnih i povremenih izvora, od kojih se samo neki koriste za vodoopskrbu. Najvažniji izvori za vodoopskrbu na području Šibensko-kninske županije su Šimića Vrelo, Jaruga, Torak, izvor Čikole, Miljacka vrelo, Sedramić, Vukovića vrelo, izvor Orašnice, izvor Kosovčice i Golubić - izvor u Jerkovićima. Zonama sanitarne zaštite sa propisanim mjerama radi zaštite voda namijenjenih zahvaćanju vode za piće, proglašena su svega tri izvorišta Torak, Jaruga i Šimića Vrelo. Za izvorište Jaruga i Torak, odluka o zaštiti izvorišta, odnosno zone sanitarne zaštite donesena je 1997. godine prema tada važećem Pravilniku o zaštitnim mjerama i uvjetima za određivanje zona sanitarne zaštite voda za piće (NN 22/86). Navedenu odluku potrebno je uskladiti s odredbama novog Pravilnika. Odluku o zaštiti izvorišta Šimića vrelo donio je grad Knin 2006. godine. Za izvorišta Čikola, Miljacka, Vukovića vrelo i Lopusko vrelo za sada ne postoje odluke o zaštiti izvorišta. Za izvorišta Čikola i Miljacka izrađeni su Hidrogeološki istražni radovi za izradu prijedloga zona sanitarne zaštite izvorišta, a za izvorišta Jaruga i Torak, te Vukovića vrelo u tijeku je izrada istih.

1.7.2 Zadarska županija

Prostor Zadarske županije svojom krajobraznom i geomorfološkom slojevitosti obiluje vrlo raznolikim i vrijednim prostorima koji su registrirani kao upisani dijelovi prirode pod određenim stupnjem zaštite.

Atraktivan geomorfološki prostor (površine cca 36 km²) kojeg tvore dva kanjona (Velika i Mala Paklenica) duboko usječena u Velebit - proglašen je nacionalnim parkom Republike Hrvatske (1949. god.) Zakonom o proglašenju šume Paklenica nacionalnim parkom (N.N. 84/49., 34/65. i 54/76.). To je izuzetno vrijedan prirodni fenomen u kojemu je na relativno malom prostoru koncentriran veliki broj prirodnih znamenitosti, od geomorfoloških fenomena, planinskog kanjona s nepresušnim vodotokom Velike Paklenice, neobično bogatim i raznolikim biljnim svijetom do isto tako neuobičajenog životinjskog svijeta.

Zadarskoj županiji pripadaju tri parka prirode: Velebit (manjim dijelom), Vransko jezero i Telašćica.

- **Park prirode Velebit** gotovo se poklapa s geografskom granicom planine Velebit, dužine oko 150 km i širine 10-30 km. Svojim je najvećim dijelom na prostoru Ličko-senjske, a manjim dijelom u Zadarskoj županiji.
- **Park prirode Telašćica** zauzima prostor II dijela Dugog otoka s pripadajućim otočićima i akvatorijem, površina kojeg iznosi 70,50 km². Parkom je proglašen 1988. god. nakon izdvajanja iz NP Kornati. 1990. godine izrađen je Prostorni plan Parka, kojim su regulirani uvjeti korištenja prostora
- **Park prirode Vransko jezero**, obilježje kojeg jeslatkovodna kriptodepresivna površina nalazi se u neposrednoj blizini mora. Zbog svog specifičnog, za ovo područje neuobičajenog močvarnog lokaliteta, i ornitološkog rezervata u SZ dijelu, 1999. god. proglašen je parkom prirode.

Posebni rezervati:

- ornitološki: Kolanjsko blato – blato Rogoza – otok Pag
- ornitološki: Veliko i Malo blato – otok Pag
- rezervat šumske vegetacije: Dubrava – Hazine – otok Pag

Značajni krajobraz:

- Kanjon Zrmanje
- sjeverozapadni dio Dugog otoka

- Dubrava – Hazine – otok Pag
- otok Ošljak
- maslinik Saljsko polje – Dugi otok

Spomenici prirode:

- geomorfološki: Modrič špilja
- hidrološki: Vrelo Une – Srb
- Cerovačke pećine – PP Velebit

Spomenici parkovne arhitekture

- Park Folco Borelli - Sv. Filip i Jakov
- Park Vladimira Nazora – Zadar
- skupina stabala: Drvored čempresa – Biograd n/m
- pojedinačno stablo: Zeleni hrast – Islam Latinski

U pripremi za proglašenje:

- Geolokalitet Crnika - Pag
- Grebeni kod Silbe
- Strašna peć – Dugi otok
- Park šuma Soline – Biograd n/m
- Rijeka Karišnica
- Bijela rijeka – kod Karina

Ustanove koje se brinu o zaštićenim područjima prirode na području Zadarske županije:

- Javne ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode na području Zadarske županije
- Državni hidrometeorološki zavod
- Hrvatske šume
- Hrvatske vode

1.8 KULTURNA BAŠTINA - MATERIJALNA I NEMATERIJALNA

1.8.1 Šibensko-kninska županija

Kao i u ostalom cijelo područje središnjeg Jadrana, Šibensko-kninska županija ima obilježja shodno turbulentnoj povijesti. Područje je naseljavano od razdoblja antike te postoje brojni spomenici materijalne kulture koji su disperzirani po cijeloj županiji (rimski lokalitet Burnum, starohrvatski lokaliteti Nin, Biskupija, Bribirska glavica itd.). Prema izvodu Konzervatorskog zavoda, ukupno su registrirana 294 nepokretna spomenika kulture od čega većinu čine spomenici sakralnog graditeljstva. Ukupno je zaštićeno 17 kulturno-povijesnih cjelina, 9 arheoloških lokaliteta, 18 hidroarheoloških nalazišta.

Po svojoj ljepoti, konstrukcijskim posebnostima i stilskim značajkama katedrala Sv. Jakova nije samo najveći i najvrjedniji objekt graditeljskog nasljeđa Šibenika, već je ona po tomu jedinstveni spomenik europskog sakralnog graditeljstva, uvršten 2001. godine u svjetsku baštinu UNESCO-a.

Podignuta je na južnoj strani središnjeg starog gradskog trga, na mjestu romaničke crkve sv. Jakova.

Ideja o gradnji velikog katedralnog hrama datira od 1298.g. kada je Šibenik dobio vlastitu biskupiju i naslov grada. odluka o gradnji i početku pripremnih radova donesena je 1402.g. Gradnja je, međutim, započela tek **1431.** i trajala uz prekide do **1536.** godine. Prvo desetljeće na njenu podizanju rade mletački gotički graditelji i šibenski klesarski majstori **Andrija Budčić** i **Budiša Statčić**. Za to vrijeme izgrađen je južni i sjeverni zid, donji, gotički dio pročelja i oba portala crkve. Godine 1441. Veliko vijeće Šibenika pozvalo je i postavilo za glavnog graditelja katedrale **Jurja Matvejeva Dalmatinca**, koji se likovno obrazovao i nalazio u Veneciji. On je gradnju hrama vodio sve do kraja života 1475. g. Taj veliki majstor kasne (cvjetne) gotike, svojim je zamislima i zahvatima promijenio prvobitnu koncepciju crkve. Povećao ju je poprečnim brodom, apsidalnim dijelovima, podigao temeljne konstruktivne elemente za izgradnju kupole, uveo nova konstrukcijska rješenja i obogatio hram skulpturalnim ukrasima. Rukovodeći gradnjom katedrale, Juraj je o kupio u Šibeniku mnogo suradnika koji su pod utjecajem njegova djela s obilježjem visoke umjetničke kvalitete usavršili svoje sposobnosti i širili Jurjev likovni izraz. Nakon Jurjeve smrti, protomajstor gradnje Šibenske katedrale bio je **Nikola Firentinac** (1477. - 1505.). On je, držeći se konstrukcijskog postupka Jurja Dalmatinca, nastavio gradnju u stilu čiste renesanse i izgradio gornje dijelove hrama: kupolu i skulpture sv. Mihovila, Jakova i Marka oko nje, krovni kompleks i gornji dio pročelja. U unutrašnjosti zdanja, Nikola je podigao na pobočnim lađama

triforije (uzdužne galerije) i radio na dovršavanju prezbiterija i svetišta. Nakon Nikole Firentinca radove na katedrali vodili su mletački graditelji **Bartol i Jakov iz Mestre** i zadarski majstor **Mestičević**.

Spomenici fortifikacijskog graditeljstva disperzirani su diljem županije, a neki od najpoznatijih su:

Tvrđave Sv. Mihovila, Sv. Nikole, Sv. Ivana i tvrđava Šubićevac u Šibeniku, Kninska tvrđava, bedemi, kule i gradska vrata u Šibeniku, drniška Gradina itd. što samo po sebi predstavlja značajne resurse za turističku ponudu područja.

Ukupno trinaest muzeja i zbirki nalazi se na području županije:

Crkveni muzej sv. Barbare

Gradski muzej Drniš

Kninski muzej

Muzej grada Skradina

Muzej grada Šibenika

Muzej Ivana Meštrovića - Crkva Presvetog Otkupitelja

Muzejska zbirka franjevačkog samostana - Visovac

Skradinska crkvena zbirka

Zbirka ikona pravoslavne parohije Šibenik

Zbirka manastira Krka

Zbirka sakralne umjetnosti u župi Tisno

Zbirka slika franjevačkog samostana Sv. Lovre, Šibenik

Zbirka ženskog benediktinskog samostana Sv. Luce, Šibenik.

U okviru podjele nepokretne kulturne baštine na pojedinačna kulturna dobra i kulturno povijesne cjeline, od potonjih je na području ŠKŽ zaštićeno ukupno 13 povijesnih cjelina (8 zaštićenih i 5 preventivno zaštićenih): Knin, Šibenik, Krapanj, Zlarin, Prvić Šepurine, Tribunj i Vodice, Pirovac, Rogoznica, Betina i dvije povijesne cjeline u Primoštenu. (Izvor: Ministarstvo kulture RH)

Manifestacije:

Tradicionalnim Međunarodnim dječjim festivalom koji je osnovan 1958., Šibenik je prepoznat na široj kulturnoj karti regije i Europe, dok se ostalim manifestacijama u cilju proširenja kulturno-turističke ponude (Festival šansona, srednjevjekovni festival, pučka događanja) tek treba zauzeti istaknutije mjesto. Stanje u zaleđu je lošije ali postoje pionirski pokušaji u vidu organiziranja manifestacija kao što je Knin fest, kninski srednjevjekovni festival itd, pučke fešte u ostalim većim mjestima.

Nematerijalna kulturna baština

Pojam nematerijalna kulturna baština obuhvaća: prakse, predstave, izrazi, znanje, vještine, kao i instrumente, predmete, rukotvorine i kulturne prostori koji su povezani s tim, koje zajednice, skupine i, u nekim slučajevima pojedinci, prihvaćaju kao dio svoje kulturne baštine.

Nematerijalnu kulturnu baštinu, koja se prenosi iz generacije u generaciju, zajednice i skupine stalno iznova stvaraju kao reakciju na svoje okruženje, svoje uzajamno djelovanje s prirodom i svoju povijest. Ona im pruža osjećaj identiteta i kontinuiteta te tako promiče poštovanje za kulturnu raznolikost i ljudsku kreativnost.

Sukladno članku 9. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ([NN 69/99](#), [NN 151/03](#); [NN 157/03](#), [Ispravak](#)), *nematerijalno kulturno dobro mogu biti razni oblici i pojave duhovnog stvaralaštva što se prenose predajom ili na drugi način, a osobito:*

- *jezik, dijalekti, govori i toponimika, te usmena književnost svih vrsta,*
- *folklorno stvaralaštvo u području glazbe, plesa, predaje, igara, obreda, običaja, kao i druge tradicionalne pučke vrednote*
- *tradicijaska umijeća i obrti*

Republika Hrvatska se, kao zemlja bogata nematerijalnom kulturnom baštinom, zalaže za izgradnju učinkovitog sustava zaštite i očuvanja, na međunarodnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini te za uspostavljanje i unapređivanje međunarodne suradnje. Također ističe i potrebu poduzimanja zaštitnih mjera u suradnji s drugim zemljama potpisnicama UNESCO-ve [Konvencije za zaštitu nematerijalne kulturne baštine](#) u okviru djelotvornog obogaćivanja i dopune postojećih međunarodnih sporazuma, preporuka i rezolucija o kulturnoj i prirodnoj baštini, s novim odredbama koje se odnose na nematerijalnu kulturnu baštinu.

Zaštićena nematerijalna kulturna dobra na području Šibensko-kninske županije:

- Glazbeni izričaj otkanje
- Klapsko pjevanje
- Nijemo kolo Dalmatinske zagore
- Priprema sira iz mješine s područja Dalmatinske zagore
- Tradicijsko umijeće izrade čipke na području Primoštena i Rogoznice
- Umijeće izrade šibenske i drniške kape
- Umijeće sokolarenja

1.8.2 Zadarska županija

Kao jedan od najstarijih gradova u ovom dijelu Europe, Zadar je sasvim sigurno po brojnosti spomenika materijalne kulture prebogat. Zaleđe županijskog središta ubraja lokalitete iz razdoblja antike (Asseria) do brojnih arheoloških lokaliteta ranokršćanskog razdoblja od Nina pa do rubnih granica županije.

Zadar i njegova regija je tijekom povijesti bio dijelom mnogih zbivanja koja su ga pretvorila u svojevrsni grad muzej.

Urbana jezgra grada razvila se već u doba Rimljana čija je ostavština danas vidljiva po ostacima foruma, hrama s trijemom, akvedukta, amfiteatra, groblja, gradskog zida s kulama te brojnim gradskim vratima. Svakako najpoznatiji gradski spomenik i simbol grada predstavlja crkva sv. Donata iz 9. stoljeća koja je sagrađena na ostacima rimskog foruma. Od vrijednih sakralnih objekata u gradu valja također izdvojiti katedralu sv. Stošije sa zvonikom koji dominira Zadrom. Crkva sv. Marije iz 11. stoljeća također je jedan od poznatijih spomenika, koja pripada istoimenom benediktinskom samostanu u kojem se nalazi vrijedna zbirka povelja koje spominju hrvatske kraljeve iz 11. stoljeća.

Ukupno 26 muzeja i zbirki na području Zadarske županije čuva bogat fond artefakata koji svjedoče o ulozi ovog područja tijekom prošlosti:

Arheološki muzej Zadar

Arheološki muzej Zadar- muzej ninskih starina

Crkvena zbirka župe u Kalima na Ugljanu
Muzej antičkog stakla u Zadru
Muzej samostana sv. Mihovila
Narodni muzej Zadar
Narodni muzej Zadar – područna etnografska zbirka Veli Iž
Narodni muzej Zadar – područna kulturno povijesna zbirka – Mali Iž
Pomorsko – povijesna zbirka Zavoda za povijesne znanosti HAZU
Riznica nadbiskupije u Zadru
Riznica samostana sv. Frane u Zadru
Riznica župne crkve sv. Anselma u Ninu
Stalna izložba crkvene umjetnosti
Zavičajni muzej Benkovac
Zavičajni muzej Biograd na Moru
Zavičajni muzej Obrovac
Zbirka-lapidarij benediktinskog samostana sv. Kuzme i Damjana
Zbirka crkve sv. Proroka Ilije – Zadar
Zbirka crkve sv. Šimuna – Zadar
Zbirka crkvenih predmeta – riznica u Bibinju
Zbirka i riznica franjevačkog samostana sv. Duje
Zbirka ikona pravoslavne crkve sv. Trojice u Obrovcu
Zbirka ikona pravoslavne crkve u Smokoviću
Zbirka manastira Vaznesenja Bogorodice – Krupa kod Obrovca
Zbirka samostana sv. Pavla na Školjiću (Ugljan)

U okviru podjele nepokretne kulturne baštine na pojedinačna kulturna dobra i kulturno povijesne cjeline, od potonjih je na području Zadarske županije zaštićeno ukupno 12 povijesnih cjelina (11 zaštićenih i 1 preventivno zaštićena): Biograd na Moru, Nin, Pag, Zadar poluotok i Zadar pov. jezgra i naselja – Diklo, Bibinje, Novigrad, Pakoštane, Vinjerac, Starigrad-Marasovići, Sukošan i Turanj.

Od kulturnih manifestacija svakako su najpoznatije Glazbene večeri u sv. Donatu, Zadarsko kazališno ljeto, Zadar snova, Noć punog miseca te zabavni

festival Zadar. Zadar je jedinstven u svijetu po morskih orguljama, kao i prema instalaciji koja se nastavlja na morske orgulje – Pozdrav suncu. Obje su instalacije više no dobar primjer originalnog djelovanja ka prepoznatljivosti.

Od kulturnih manifestacija u zaleđu Županije sve posjećenije su međunarodne trke konja u Polači, te dani Vitezova Vranskih koji vraćaju posjetitelje u slavnu vitešku prošlost.

Zaštićena nematerijalna kulturna dobra na području zadarske županije:-
Govor zadarskih Arbanasa

- Klapsko pjevanje
- Paška čipka
- Paški teg
- Pivanje na kanat na otoku Pagu
- Tradicionalna proizvodnja paškog sira
- Tradicijsko lončarstvo otoka Iža
- Glazbeni izričaj ojkanje

VIZIJA

RAZVIJENA I U OKRUŽENJE INTEGRIRANA ZAJEDNICA SRETNIH I ZADOVOLJNIH LJUDI U KOJEM ĆE SVAKI POJEDINAC DOPRINIJETI ODRŽIVOM RAZVOJU I OČUVANJU IDENTITETA.

MISIJA

ODRŽIVI RURALNI RAZVOJ KROZ OSTVARENJE ZACRTANIH STRATEŠKIH CILJEVA, POTICANJE INVESTIRANJA, ZAPOŠLJAVANJA, POPULACIJSKE I SOCIJALNE POLITIKE NA PODRUČJU ŠIBENSKO-KNINSKE I ZADARSKE ŽUPANIJE.

SWOT ANALIZA

	SNAGE	SLABOSTI
UNUTARNJE	<ul style="list-style-type: none"> – Prirodna baština i obilježja (nac. Parkovi – Krka, Kornati, Paklenica; parkovi prirode Vransko jezero, Telaščica, Velebit) – Kulturna baština (materijalna i nematerijalna, bogato povijesno naslijeđe) – Očuvan okoliš – Mogućnosti eko-proizvodnje – Očuvanost tradicionalnih naselja i mogućnost obnove istih – Vrlo dobra prometna povezanost <ul style="list-style-type: none"> ▪ Željeznica ▪ Morski promet (dvije veće luke) ▪ Cestovni promet ▪ Visoka frekvencija nautičkog turizma ▪ Veliki broj marina – Blizina Jadranske obale – Brendovi <ul style="list-style-type: none"> - Tradicionalna gastronomija ▪ Pršut ▪ Sir iz mišine ▪ Prisnac ▪ Vina ▪ Maslinovo ulje ▪ Eko janjetina ▪ Morski plodovi - Nematerijalna kulturna baština ▪ Običaji ▪ Kultura življenja ▪ Tehnike izrade <ul style="list-style-type: none"> - Prirodni resursi ▪ Benkovački kamen ▪ Vodni resursi ▪ Prirodni uvjeti (morfološka raznolikost, razvedenost obale, klima) – Oživljavanje starih zanata – Dobra komunalna infrastruktura – izgradnja sustava odvodnje pročišćivača Drniš i Knin, plinovod 	<ul style="list-style-type: none"> – Infrastruktura <ul style="list-style-type: none"> ▪ Neadekvatan sustav odvodnje ▪ Problem vodoopskrbe – Vlasništvo nad zemljom – nesređene zemljišne knjige – Rascjepkanost zemljišta – nema dovoljno organizirane poljoprivredne proizvodnje – Nepostojanje sustava navodnjavanja – Nepostojanje organiziranog tržišta poljoprivrednih proizvoda – Kratka turistička sezona – Nedostatak pratećih sadržaja – Nedostatna turistička ponuda u zaleđu i nedovoljna informiranost turista o mogućnostima zaleđa (nedostatna smeđa signalizacija i generalno oznake turističkog sadržaja) – Nedostatna prisutnost zaleđa u tur. ponudi – Nepostojanje turističkih objekata u zaleđu – manjak smještajnih kapaciteta – Stanovništvo se centraliziralo u veće gradove (ostaje staro stanovništvo u selima i stanovništvo koje nema adekvatnu edukacijsku strukturu) – Slaba profesionalna mobilnost – Nestajanje starih zanata – Minski sumnjiva područja – Nedostatak interesa proizvođača za proširenje ponude – Vidljive posljedice rata – Opožarena područja – Nedostatak ekološke svijesti

VANJSKE	PRILIKE	PRIJETNJE
	<p>Politički čimbenici</p> <ul style="list-style-type: none"> • pozitivan stav • inicijativa • otvorenost za suradnju • postojanje senzibiliteta za potencijale lokalnog razvoja • stabilnost • Europska Unija • Doprinos u ljudskim resursima civ. sektora <p>Ekonomski čimbenici</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mogućnost korištenja predpristupnih nacionalnih fondova • Postojanje mogućnosti za sufinanciranje i poticaje • Povećan interes za ruralni i nautički turizam • Povećan interes za ekološku proizvodnju <p>Socijalni čimbenici</p> <ul style="list-style-type: none"> • profesionalna mobilnost • uključivanje svih struktura lokalnog stanovništva <p>Tehnološki čimbenici</p> <ul style="list-style-type: none"> • infrastruktura (prometna povezanost – auto cesta, zračna luka zemunik, blizina zračne luke Split, blizina mora, željeznica, luke Zadar i Šibenik, veliki broj nautičkih marina) • kvalitetni izvori vode • uvođenje novih tehnologija 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak vizije ruralnog razvoja i konkretnih provedbenih mjera • Nedostatna vizija razvoja poljoprivrede • Česte izmjene odluka i nedostatak strategije uzrokovane izmjenom političkih struktura • Nastavak ekonomske krize • Nedostatak financijskih sredstava • Depopulacija (bijela kuga, migracija stručnih kadrova • Nedostatak stručnih kadrova – nedovoljna mobilnost • Postojeća infrastruktura koči razvoj ruralnih područja • Klimatska nepredvidivost • Klimatske promjene • Nedostatak svijesti o vlastitim vrijednostima

DIONICI

Javni sektor	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Davanje podrške gospodarstvenicima (subvencije, dokumentacija, kontrola) ▪ Davanje stipendija ▪ Organizacija socijalne infrastrukture
Gospodarstvo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pokretanje konkretnih aktivnosti ▪ Izrada objekata, međusobna udruživanja, suradnja s konzervatorima ▪ Edukacija i informiranje ▪ Marketing: brendiranje i reklama
Civilno društvo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Informiranje, edukacija, senzibiliziranje zajednice ▪ Povezivanje i udruživanje s gospodarstvenicima ▪ Povezivanje s javnim sektorom
Lokalno stanovništvo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zapošljavanje ▪ Prodaja proizvoda i usluga ▪ Potaknut razvoj ekološke svijesti i zaštita okoliša (običaji i uvjeti življenja, materijalna i nematerijalna dobra)
Turisti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Raznovrsnost i dugoročnost ponude: kulturni turizam ▪ Autentičnost i jedinstvenost ▪ Stvaranje poduzetničke klime za aktivnosti u cilju unapređenja tur. ponude

Ključna pitanja

1. Kako zaustaviti trend depopulacije zadržavanjem stanovništva u ruralnim područjima?
2. Kako utjecati na svijest o potrebi očuvanja tradicije i identiteta?
3. Kako djelovati u cilju zaštite okoliša i prirodnih resursa?
4. Kako razviti aktivan oblik partnerstva kroz povezivanje dionika?

STRATEŠKI CILJEVI I PRIORITETI 2010 – 2013

STRATEŠKI CILJ 1: ZAUSTAVLJANJE TRENDA DEPOPULACIJE U RURALNIM KRAJEVIMA

Prioriteti:

1.1 Osiguranje uvjeta za bolju kvalitetu življenja u ruralnim područjima kroz stimuliranje otvaranja novih radnih mjesta i poticanje samozapošljavanja

Mjere:

1.1.1 Komunalno opremanje poslovnih zona, otvaranje poduzetničkih inkubatora, oslobađanje ulagača od poreza i doprinosa na određeno vrijeme i prihvatljiva cijena zemljišta

2.2.2 Poticanje ulaganja u ruralni turizam

2.2.3 Stvaranje i održivost LAG-ova, edukacija o LEADER programu

2.2.4 Stvaranje uvjeta za stambenu izgradnju kroz stambene zone (jeftino zemljište, komunalno opremanje i smanjenje doprinosa)

2.2.5 Edukacija i podrška poduzetnicima kako bi uspješno aplicirali za sredstva EU-a

2.2.6 Razvoj socijalne infrastrukture (prometna povezanost, ravnomjerna pokrivenost zdravstvenom zaštitom, dostupnost škola i vrtića)

2.2.7 Razvoj socijalnog kapitala (cjeloživotno učenje, prekvalifikacije...)

2.2.8 Promocija i marketing ruralnih krajeva

Prioriteti:

1.2 Poticanje populacijske politike

Mjere:

1.2.1 Osiguranje dostatnih jasličkih i vrtićkih kapaciteta

1.2.2 Financiranje potpora na lokalnoj razini

1.2.3 Stvaranje pozitivnog ozračja prema obiteljima s više djece

1.2.4 Podrška aktivnostima udruga i institucija koje se bave populacijskom politikom

STRATEŠKI CILJ 2: IZGRADNJA SVIJESTI O POTREBI OČUVANJA TRADICIJE I IDENTITETA

Prioriteti:

2.1 Očuvanje naslijeđene materijalne baštine

2.2 Očuvanje naslijeđene nematerijalne kulturne baštine

2.3 Razvijanje svijesti o važnosti očuvanja tradicije i identiteta

Mjere:

- 2.1.1 Edukacija i obrazovanje za bavljenje starim zanatima
- 2.1.2 Valoriziranje materijalne baštine kroz turističku ponudu
- 2.1.3 Poticanje primjene spomeničke baštine u razvoju gospodarstva
- 2.1.4 Izgradnja kulturnog kapitala koji će poticati održivi razvoj socijalnog društva
- 2.2.1 Valoriziranje nematerijalne baštine kroz turističku ponudu (mitovi, legende, običaji)
- 2.2.2 Poticanje primjene nematerijalne baštine u razvoju gospodarstva
- 2.2.3 Ponuda nematerijalne baštine kao proizvoda usklađenog sa tradicijom i lokalnom materijalnom baštinom
- 2.2.4 Poticati aktivni kontinuitet predavljanja predajne kulturne baštine
- 2.3.1 Promocija značaja i vrijednosti materijalne i nematerijalne kulturne baštine i njena zaštita
- 2.3.2 Afirmacija aktivnog djelovanja muzeja kao sastavnog dijela zajednice u kojem se nastavlja život baštine u novim oblicima suvremenosti
- 2.3.3 Davanje podrške aktivnostima udruga i institucija koje se bave očuvanjem kulturne baštine
- 2.3.4 Podizanje razine svijesti o važnosti kulturne pripadnosti (kampanje, smotre, festivali, radio, TV, Internet...)
- 2.3.5 Informiranje i educiranje o važnosti kulturne pripadnosti i očuvanja identiteta svih dobnih skupina

Prioriteti:

3.1 Razvijena svijest o vrijednosti zaštite prirodnih resursa

3.2 Zaštita okoliša

Mjere:

- 3.1.1 Podizanje razine svijesti o važnosti očuvanja: izvora pitke vode, čistoće zraka i zemlje
- 3.1.2 Edukacija svih dobnih skupina kroz obrazovni sustav
- 3.1.3 Informiranje javnosti o važnosti i značaju zaštite okoliša kroz kampanje i istupe u javnosti putem medija
- 3.1.4 Poticanje racionalnog korištenja prirodnih resursa
- 3.1.5 Poticanje aktivnosti udruga i institucija koje se bave zaštitom okoliša
- 3.1.6 Poticanje volonterizma i aktivnog sudjelovanja građana u zaštiti okoliša (nagrađivanje pozitivnih primjera u zajednici)
- 3.2.1 Zaštita vodnih dobara od onečišćenja (potoci, jezera, rijeke)
- 3.2.2 Smanjivanje emisije štetnih plinova i čestica u zrak
- 3.2.3 Poticanje ekološke poljoprivrede s ciljem očuvanja okoliša kroz racionalno korištenje pesticida i mineralnih gnojiva)
- 3.2.4 Sanacija divljih deponija
- 3.2.5 Organizirano prikupljanje i gospodarenje otpadom (kontrolirana odlagališta otpada, reciklažna dvorišta, zeleni otoci)
- 3.2.6 Poticanje i korištenje obnovljivih izvora energije
- 3.2.7 Poticanje održivog razvoja
- 3.2.8 Potpora udrugama i institucijama koje se bave zaštitom okoliša
- 3.2.9 Smanjivanje svjetlosnog onečišćenja i poticanje korištenja štedljivih rasvjetnih tijela
- 3.2.10 Očuvanje krajobraza

*STRATEŠKI CILJ 4: KREIRANJE AKTIVNOG I EFIKASNOG OBLIKA
PARTNERSTVA IZMEĐU DIONIKA*

Prioriteti:

4.2 Bolja povezanost različitih partnera u zajednicama kroz umrežavanje i zajedničko djelovanje

Mjere:

4.2.1 Umrežavanje i aktivno uključivanje dionika kroz sudjelovanje u zajedničkim projektima

4.2.2 Poticanje društveno odgovornog poslovanja (soc. poduzetništvo, zapošljavanje mladih)

4.2.3 Međusektorska suradnja

4.2.4 Stvaranje pozitivnog ozračja za razumijevanje i razvoj građanskog društva

4.2.5 Osnivanje redovite radne grupe koja će biti sastavljena od dionika (redovito okupljanje u svrhu donošenja strategije razvoja i praćenja projekata)

4.2.6 Izrada baze korisnika; registar dionika (udruge, privrednici, civilni sektor, JLS)

OPERATIVNI PLAN ZA 2011.

AKTIVNOSTI	ROK	NOSITELJI AKTIVNOSTI
STRATEŠKI CILJ 1		
PRIORITET 1		
1.1.1 Prijenos vlasništva sa RH na JLS Izrada Urbanističkog plana Osiguranje sredstava za komunalno opremanje	kontinuirano	Regionalne i lokalne JLS (gradovi i županije)
1.1.2 Financijski poticaji Izgradnja pratećih turističkih sadržaja Promocija	kontinuirano	RRA, Regionalne i lokalne JLS Turistička zajednica OCD
1.1.3 Osnivanje LAG-a Održivost LAG-a	2011. kontinuirano	Tripartitno partnerstvo
1.1.4 Prijenos vlasništva Izrada planova nižeg reda Osiguranje financijskih sredstava za komunalno opremanje	kontinuirano	Lokalne JLS
1.1.5 Praćenje natječaja Informiranje Savjetovanje	kontinuirano	OCD, JLS
1.1.6 Prometna infrastruktura Prometna povezanost Opremanje vrtića i škola Socijalne usluge starijim osobama	kontinuirano	OCD, JLS
1.1.7 Prekvalifikacija Cjeloživotno učenje	kontinuirano	HZZ, OCD, škole, učilišta i veleučilišta
1.1.8 Promocija	kontinuirano	TZ, OCD, JLS, građani, mediji
PRIORITET 2		
1.2.1 Izgradnja i opremanje vrtića Sufinanciranje vrtićkih programa Ravnomjerna dostupnost vrtićkog smještaja	kontinuirano	JLS
1.2.2 Jednokratne pomoći Pomoć obiteljima s više djece	kontinuirano	JLS
1.2.3 Senzibiliziranje javnosti prema obiteljima s više djece	kontinuirano	OCD, JLS, mediji
1.2.5 Partnestvo Sufinanciranje	kontinuirano	JLS, OCD, gospodarstvenici

AKTIVNOSTI	ROK	NOSITELJI AKTIVNOSTI
STRATEŠKI CILJ 2		
PRIORITET 1		
2.1.1 Edukacija Tečajevi Prijenos znanja i vještina	kontinuirano	OCD, javne i obrazovne ustanove, obrtnici
2.1.2 Razvijanje kulturnog turizma Uključivanje kulturne baštine u turističku ponudu (promotivni materijal, smeđa signalizacija)	kontinuirano	Javne institucije, TZ, JLS, Nac. Parkovi, muzeji, OCD
2.1.3 Restauracija i konzervacija spomeničke baštine Korištenje spomeničke baštine u gospodarstvu	kontinuirano	Javne institucije, gospodarstvenici, JLS, TZ, OCD
2.1.4 Valorizacija kulturnih spomenika kroz turističku ponudu	kontinuirano	TZ, javne institucije, OCD, JLS
PRIORITET 2		
2.2.1 Vežanje mitova i legendi u spomeničku baštinu Vežanje povijesnih događaja uz tur. destinaciju	kontinuirano	OCD, javne institucije, TZ, JLS
2.2.2 Vežanje priče uz proizvod	kontinuirano	OCD, TZ, javne institucije, mediji, obrtnici, gospodarstvenici, JLS
2.2.3 Vežanje mitova, legendi i običaja na materijalnu baštinu	kontinuirano	Javne institucije, OCD, TZ, JLS, mediji
PRIORITET 3		
2.3.1 Izgradnja i očuvanje osjećaja kulturne pripadnosti-identiteta	kontinuirano	OCD, TZ, javne institucije
2.3.2 Suradnja s muzejima u svrhu očuvanja i promocije materijalne i nematerijalne kult. baštine	kontinuirano	Muzeji, OCD, TZ, obrtnici
2.3.3 Financijska podrška Osiguranje institucionalne podrške	kontinuirano	Ministarstva, JLS, obrtnici, gospodarstvenici

AKTIVNOSTI	ROK	NOSITELJI AKTIVNOSTI
2.3.4 Promocija Edukacija Informiranje	kontinuirano	Mediji, OCD, TZ, javne institucije
2.3.5 Edukacija i obrazovanje	kontinuirano	Javne institucije, OCD
STRATEŠKI CILJ 3		
PRIORITET 1		
3.1.1 Edukacija, obrazovanje i promidžba o zaštiti okoliša	kontinuirano	Javne institucije, OCD, mediji, TZ, JLS
3.1.2 Formalno i neformalno obrazovanje (tečajevi, tribine, okrugli stolovi, kampanje...)	kontinuirano	OCD, javne institucije, TZ, JLS
3.1.3 Organiziranje tribina i kampanja Izrada brošura i letaka Javni istupi u medijima	kontinuirano	OCD, TZ, mediji
3.1.4 Edukacija i informiranje Obrazovanje i prezentacija	kontinuirano	Javne institucije, TZ, OCD, mediji
3.1.5 Financijska i moralna potpora Logistika Poticanje volonterizma	kontinuirano	JLS, javne ustanove, gospodarstvenici, obrtnici
3.1.6 promocija volonterizma Organiziranje javnih tribina i akcija u zajednici Informiranje putem medija	kontinuirano	OCD, JLS, javne ustanove, mediji
PRIORITET 2		
3.2.1 Provođenje mjera zaštite voda i pitkih izvora	kontinuirano	JLS, javne ustanove
3.2.2 Edukacija Informiranje Obrazovanje	kontinuirano	Javne ustanove, OCD, mediji
3.2.3 Edukacija i informiranje Subvencioniranje organske proizvodnje	kontinuirano	Javne ustanove, resorna ministarstva
3.2.4 Financijska potpora za sanaciju deponija	kontinuirano	JLS, komunalna poduzeća
3.2.5 Stavlanje u funkciju županijskog odlagališta otpada i sanacija postojećih odlagališta u JLS	2011.-2013.	Jedinice lokalne i regionalne samouprave

AKTIVNOSTI	ROK	NOSITELJI AKTIVNOSTI
3.2.6 Određivanje lokacija u prostorno planskoj dokumentaciji za vjetroparkove, solarne jedinice Poticanje kućanstava na korištenje obnovljivih izvora energije	kontinuirano	Vlada RH, JLS, JRS
3.2.7 Racionalno korištenje prirodnih resursa Zaštita okoliša Obveza izrade studija o utjecaju na okoliš	kontinuirano	Gospodarstvo, Vlada RH, JLS, JRS, OCD
3.2.8 Financijska i institucionalna podrška	kontinuirano	Vlada RH, JLS, JRS, gospodarstvenici
3.2.9 Rekonstrukcija javne rasvjete Informiranje i kampanja o korištenju štedljivih žarulja	2011.-2013.	Vlada RH, JLS, OCD
3.2.10 Ograničenja zahvata u prostoru kroz prostorno plansku dokumentaciju u svrhu zaštite krajobraza Informiranje građanstva	kontinuirano	Vlada RH, JLS, OCD
STRATEŠKI CILJ 4		
PRIORITET 1		
4.1.1 Partnerstvo Medusektorska suradnja kroz zajedničke projekte	kontinuirano	Gospodarstvenici, javni i civilni sektor
4.1.2 Porezne olakšice Kampanje	kontinuirano	Gospodarstvenici, javni i civilni sektor
4.1.3 Zajednički projekti Sufinanciranje Institucionalna podrška Praćenje natječaja i informiranje	kontinuirano	Gospodarstvenici, javni i civilni sektor
4.1.4 Edukacija Informiranje Poboljšanje vidljivosti rada udruga u zajednici	kontinuirano	OCD, JLS, javni sektor
4.1.5 Osnivanje radne grupe	2011.	LAG-ovi
4.1.6 Izrada baze korisnika i registra dionika	2011.	JLS, OCD, javni sektor, gospodarstvenici

